

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Tvllii Ciceronis Orationvm Pars ...

Cicero, Marcus Tullius

Coloniae Agrippinae, 1622

Oratio II.

[urn:nbn:de:bsz:31-116541](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-116541)

ORATIO *hæc*

riu. non turpis ad te, sed miser confugit è fundo ornã-
 tissimo deiectus, ignominie omnibus appetitus, cum
 illum in suis paternis bonis dominari videret, ipse filia
 nobili dotem conficere non posset, nihil alienum tamẽ
 29 vita superiore cõmisi. * itaq; te hoc obsecrat C. Aquil-
 li, ut, quam ex estimationem, quam honestatem in
 iudicium tuum propè acta iam atate decursaq; atru-
 lit, eam liceat ei secum ex hoc loco efferre: ne is, de cu-
 jus officio n. mo vnquam dubitauit, sexagesimo deni-
 que anno, de decore, macula, turpissimãq; ignominia
 notatur: ne ornamentis eius ornatus Sex. Neuius
 pro spoliis abutatur: ne per te ferat, quod minus, quæ
 existimatio P. Quintium vsque ad senectutem per-
 texit, eadem vsque ad rogum prosequatur.

PRO SEXTO RO-
SCIO AMERINO

ORATIO II.

REDO ego vos iudices mirari, * quid
 sit, quodd, cum tot summi oratores, ho-
 minesq; nobilissimi sedant, ego po-
 tissimũ surrexerim, et, qui neq; etate,
 neque ingenio, neque auctoritate firm-
 cum his, qui sedeant, comparandus. omnes enim hi,
 quos videtis adesse in hac carissa iniuriam nouo sceler-
 re constam putant oportere defendi, defendere ipsi
 propter iniquitatem temporum non audent. ita fit,
 ut adsint, propterea quodd officium sequuntur: ta-
 ceant autem idcirco, quia periculum metuant,
 2 * quod ergo? audacissimus ego ex omnibus? minime.

*Cicero dicitur
 se se et per
 sona sua*

*propter
 sillam*

et iam-

et iam...
 laudat...
 len...
 sem Sex...
 fer...
 est...
 in...
 quem...
 scela...
 ter...
 vi...
 est...
 qua...
 itax...
 prope...
 adde...
 de...
 d...
 in...
 quon...
 ben...
 ego...
 ritam...
 Ho...
 su...
 bu...
 ta...
 omni...
 in...
 imp...

PRO SEX. ROSCIO AM.

at tamò officiosior, quam cateri? ne istius quidem
 laudis ita sum cupidus, vt alijs eam preceptam ve-
 lum, qua me igitur res prater ceteros impulit, vt caus-
 sam Sex. Rosci recipere? quia, si quis istorum dixisset,
 quos videtis adesse, in quibus summa auctoris as-
 est, atque amplitudo si verbu de rep. fecisset, id quod
 in hac causa fieri necessario est, multo plura dixisset,
 quam dixisset, putaretur: *ego etiã si omnia, qua di-
 cenda sunt, liberè dixerò, nequaquam tamen simili-
 ter oratio mea exire, atque in vulgus emanare pote-
 rit. deinde, quod ceterorum neque dictum obscurum
 potest esse propter nobilitatem & amplitudinem, ne-
 que temere dicto concedi propter aetatem & pruden-
 tiam: ego si quid liberius dixerò, vel occultum esse
 propter aetatem, quod nondum ad temp. accessi, vel ignoscis
 adolescentie meae poterit, tamen si non modo ignoscen-
 dis ratio, verum etiam cognoscendis consuetudo iam
 de civitate sublata est. *accidit illa quoq; causa, quod
 à cateris forsitan ita petitum sit, vt diceret, vt virum
 nū saluo officio se facere posse arbitrantur: à me
 autem y contenderunt, qui apud me & amicitia, &
 beneficijs & dignitate plurimum possunt: quorum e-
 go neque benevolentiam erga me ignorare, nec aucto-
 ritatem aspernari, nec volui: at in negligere debeam.
 *His de causis ego huic causa patronus exiit: nō ele-
 ctus vnus, qui maximo ingenio sed relictus ex omni-
 bus, qui minimo periculo possim dicere: neque vti sa-
 tu firmo praesidio defensus Sex. Roscius, verum vti ne
 omnino desertus esset: Forsi: an quaratis, qui iste er-
 ror sit, & quae tanta formido, quae tot, ac talei viros
 impedit, quod minus pro capite & sortibus alterius,
 quem-

*Causa fuit
 quod Celso se
 iure profectus
 & re publica
 non cum pri-
 vatis ad huc
 est per.*

2

C 5

ORATIO

quemadmodū cōsueverunt, causā velint dicere. q. ad
 hic vos ignorare non mirū est, propterea quod cōsultō
 ab accuatoribus eius rei, qua conflavit hoc iudiciū,
 6 mētio facta nō est. * quare ea est? bona patris huiusce
 Sex. Roscij, qua sunt sex agies, qua de viro fortissimo,
 & clarissimo L. Sylla, quem honorū causa nomino,
 duob. millibus nūmūm sese dicit emisse adolescens, vel
 potētissimus hoc tēpore nostra ciuitatis L. Cornelius
 Chryfog. is à vobis Iud. hoc postulat, vt, quoniam in
 alienā pecuniā tā plenā, atq. præclarā, nullo iure in-
 uaserit: quoniāq. ei pecunie vitā Sex. Roscij obstarē,
 atq. officere videatur, deletari ex animo suo suspicio-
 nē omnē, metūq. tollatū, sese hoc incolūmī non arbi-
 trabatur huius innocētis patrimonii tā ampliū & co-
 piosū posse obtinere: dānato, & eiectō sperat se posse,
 quod adeptus est per scelus, id per luxuriā effūdere, at-
 que cōsumere. hūc sibi ex animo scrupulū, qui se dies
 noctesq. stimulat, ac pūgit, vt euellatū, postulat: & ad
 hāc suā prædā tā infuriā adituros vos profiteamini,
 7 * si vobis aqua, & honesta postulationē videtur iudices,
 ego contrā breuē postulationē assero, & quomodo mi-
 hi persuadeo, aliquāto aquirorē. Primum à Chrylogo-
 no peto, vt pecuniā, fortunāq. nostris cōtētis sit, san-
 guinē & vitā ne petat. deinde à vobis iudices, vt au-
 daciū sceleri resistatis, innocētii calamitātē leuetis, &
 8 in causa Sex. Roscij periculū, q. in oēs intēditur, pro-
 pulsio quod si causa criminis, aut facti suspicio, aut
 qualibet deniq. vel minima res reperiretur, quam obrē
 videantur illi nōnihil tamē in deferēdo nomine secu-
 ri. postremō si præter eā prædā, quā dixi, quicquā ali-
 ud causa inueneritis, nō recusamus, quin morū libidi-
 ni Sex.

Narra:

PRO SEX. RO
 ni Sex. Roscij vna datur
 vi no ne quid dicitur
 hoc tēpore pognatur
 prædā dānato Sex. Roscij
 ne cum multa indolētia
 ver idonei habentur
 id effugiat, quod ante
 cōsecrati: qui ex cōmuni
 tate ex senatu in hoc cōfide
 ritat: at hoc postulare
 datur: nō modo vt supple
 malisq. sui mouere atq.
 vt huius Sex. Roscij hoc
 dicit: hō de rebus tā tam
 commoda dicit, ut q. satis
 libet videretur postulat
 nō gaudet etiam libere
 hō accedi nōn timor, q.
 meo attribuit, vt videri a
 rā. & Sex. Roscij pernicia
 fieri iudicē: vt quidē bon
 audiat. * Iud. legimus,
 Iud. quoniam ipse per
 vix ex parte cōsecrati
 dō huius iudicis hō
 tamē animo nō debet
 tero perferat: nō per
 nere officio malo, quoniam
 inopitū est, aut per quod
 infirmatatem animum
 pete M. Tullius quod
 hō B. p. abesse, aut hō
 in hōc hōc

ni Sex. Roscij vita datur: sin aliud, agitur nihil, nisi
 ut ijs ne quid desit, quib. satis nihil est: si hoc solū
 hoc tēpore pugnatur, ut ad illā optimam praeclarāq;
 pradā dānatio Sex. Roscij, velut cumulus accedat; nō
 ne cum multa indigna, tū vel hoc indignissimum est,
 vos idoneos habitos, per quorū finitias, inq; iurādū
 id assequatur, quod antea ipsi scelere, & ferro asequi
 cōsueverūt: qui ex civitate in senatū propter digni-
 tatē, ex senatu in hoc cōsiliū delicti estis propter seu-
 ritatē, ab his hoc postulare homines sicarios, atq; gla-
 diatores, nō modō ut supplicia vitent, que à vobis pro
 maleficijs suis metuere atq; horrere debēt, verū etiā
 ut spoljjs Sex. Roscij hoc iudicio ornati auctiq; disce-
 dāt: * his de rebus tātis tamq; atrocibus, neq; satis me
 commodē dicere, neq; satis graviter cōsterni, neq; satis
 libere vociferari posse intelligo: nam cōmoditati inge-
 niū, gravitati etas, libertati tēpora sūt impedimento:
 huc accedit sēmper timor, quē mihi natura pudorquē
 meus attribuit, & vestra dignitas, & vis adversario-
 rū, & Sex. Roscij pericula, quapropter vos oro atq; ob-
 secro iudices, ut attētē bonaq; cum venia verba mea
 audiat. * fide sapiētiaq; vestra fretus, plus onerū su-
 sustul, quam ferre me posse intelligo: hoc onus si vos attē-
 qua ex parte alleuabit, ferā, ut potero, stulto & in-
 dultia iudices, sin a vobis, id quod nō spero, deserar,
 tamē animo nō deficiā. si id, quod suscepi, quo ad po-
 tero, perferā: quod si perferre nō potero, opprimi me o-
 nere officij malo, quam id, quod mihi cum fide semel
 impositū est, aut propter perfidā abjicere, aut propter
 infirmitatem animi deponere. * Te quoque magno-
 pere M. Fanni queso, ut, qualem te iam antea popu-
 lo R. prabuisi, cum huic eidem questioni index pra-
 stes,

finis exor:

10

11

facta sunt indigniora esse, quam haec sunt qua dici-
 mus, ab initio res quemadmodum gesta sit, vobis ex-
 ponemus: quod facilius & huius homini innocentissi-
 mi miseriae & illorum audaciam cognoscere possi-
 tis, & reipublicae calamitatem. * Sex. Roscius pater
 huiusce, municeps Amerinus, fuit cum genere, & no-
 bilitate, & pecunia non modo sui municipij, verum
 etiam eius vicinitatis facile primus, tum gratia atque
 hospitij florens hominum nobilissimo: um. Nam
 cum Metellis, Servilijs, Scipionibus, ut et ei non modo
 hospitium, verum etiam domesticus usus, & consue-
 tudo: quas, ut aequum est, familias honestatis amplitu-
 dinis quae gratia nominis: itaque ex suis omnibus com-
 modis hoc solum filio reliquit: nam patrimonium
 domesticum praedones vi ereptum possident: fama & vi-
 ta innocentis ab hospitibus amicisque paternis de-
 fenditur. * hic cum omni tempore nobilitati fautor
 16 fuisse, tum hoc tumultu proximo, cum omnium no-
 bilitum dignitas & salus in discrimen veniret, praeter
 ceteros in ea vicinitate eam partem, causamque opera,
 studeo, auctoritate defendit: etenim rectum putabat;
 pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse ho-
 nestissimus inter suos numerabatur, posteaquam vi-
 ctoria constituta est, ab armis que recessimus, cum pro-
 scriberentur homines, atque ex omni regione caperen-
 tur ij, qui adversarij fuisse putabantur, erat ille Romae
 frequens, atque in foro, & in ore omnium quotidie
 versabatur, magis ut exultare victoria nobilitatis
 videretur, quam timere, ne quid ex ea calamitatis sibi
 accideret. * erant ei veteres inimici: a quibus duobus
 17 Rosci Amerini, quorum alterum sedere in accusa-
 torum

*Causa amara
 hanc stitit ad
 Narratio
 eorum 2 fuit
 iactis
 calidus 2*

a Sella

ORATIO

torum sub sellis video: alterū tria huiusce pradia possidere audio: quas inimicitias si tam cauere potuisset, quā metuere solebat, uideret. neq; enim iudices iniuria metuebat, nam duo isti sunt. Tui Rosci, quorum alteri Capitoni cognomen est, iste, qui adest, magnus vocatur: homines eiusmodi, alter plurimarum palmarū uetus ac nobilis gladiator habetur: hic autē nuper se ad eū lanistā contulit, qui cū ante hāc pugnā tyro esset, scientia facile ipsū magistrū scelere, audaciaq; superauit, nam cū hic Sex. Roscius esset Ameria, T. autē iste Roscius Roma: cū hic filius absiduus in pradiis esset, cumq; se uoluntate patris rei familiaris, vitag; rustica dedisset, iste autem frequens Roma esset: occiditur ad balneās Palatinas rediens à cœna Sex. Roscius. Spero ex hoc ipso non esse obscurum, ad quem suspicio maleficij pertineat. uerum id, quod ad hunc est suspiciosum, nisi perspicuum res ipsa fecerit, hunc affinem culpæ iudicatote. * Occiso Sex. Roscio primus Ameriam nūciat Manlius Glaucia quidam, homo tenuis, liberinus, cliens, & familiaris istius T. Roscij: & nūciat domum, non filij, Sed T. Capitoni inimici: & cū post horam primam noctis occisus esset, primo diluculo nūcius hic Ameriam uenit, decem horis nocturnis sex & quinquaginta millia passuum cisis peruolauit, non modo ut exoptatum inimici quā recensissimum, telumq; pauld antè è corpore extractum offenderet. * quatuoriduo, quo hec gesta sūt, res ad Chrysogonum in castra L. Syllæ Volaterras deferretur: magnitudo pecunie demonstratur bonitas: pradiorum, (nam fundos decem, & tres reliquit,

quis

Qui Tyberim feri...
 rido cōmētor...
 Sex. Roscius, homo tā
 negotio sic occisus, per
 rusticam, & Roma quā
 tam rem operam suam pol
 mā ualuit, societas conu
 mentio nulla foret: & cū
 rā, ydōlū...
 reatur: bonitas fructu
 Chrysogonū: tria pradi
 propria tradidit, quae h
 misfortunata ista T. Rosci
 admodum ipse dicit imper
 fici H. S. cōmētor dicitur m
 in dicitur imperatō L. S. yll
 eam miram, cum eodem
 sunt, ppari, & ea, quae
 cum & ppari cōmētor e
 statem sicut habet cōmē
 eum tā gubernet, tam t
 vi reserari hōre ut p
 tat: cum ppari cōmētor
 uent, sicut, exoptatum
 aliqui huiusmodi
 quōdāmodo hōre sūt
 ppari cōmētor
 q; liberet
 Roscius, per
 iam uenit in
 ha per dicitur, quae

Qui Tyberim ferè ^{omnes} tãrunt) huius inopia & sol-
 tudo cõmemoratur: demonstrant, cum pater huiusce
 Sex. Roscius, homo tã splendidus & graciosus: nullo
 negotio sit occisus, per facile hunc, hominẽ incautũ, &
 rusticum, & Roma ignotum, de medio tolli posse. ad
 eam rem operam suam pollicentur. Ne dicitur vos te-
 nẽã Ludices, societas coitur. * cum iam proscriptio-
 mentio nulla fieret: & cum, etiam qui antea metuo-
 rãt, redirent: ac tã defunctos, sese periculis abire
 rentur: hominis studiosissimi nobilitatis manepsit
 Chryfogonus: tria prædia vel nobilissima Capitonis
 propria traditur, qua hodie possidet: in reliquis om-
 nis fortunas iste T. Roscius nomine Chryfogoni, quẽ
 admodum ipse dicit, impetum facit. hec bona sexage-
 sies H-S. emuntur duobus millibus nummũ, hec omnia
 iudices imprudẽte L. Sylla facta esse certò scio* neque
 enim mirum, cum eodem tẽpore & ea qua praterita
 sunt, reparet, & ea, qua videntur instare, prepararet:
 cum & pacis cõstituẽdæ rationẽ, & belli gerẽdi pote-
 statem solus habeat: cum omnes in vnũ spectet, vnus
 omnĩa gubernet, cum tot tãtũq; negotiis distictus sit,
 vt respirare liberẽ nõ possit, si aliquid nõ animaduert-
 tat: cum præsertim tã multæ occupationẽ eius obser-
 uent, tẽpũq; aucupetur, vt simul atq; ille despexerit,
 aliquid huiuscemodi moliantur. huc accedit, quod
 quãuis ille felix sit, sicut est, tamẽ tã felicitate non
 potest esse in magna familia, qui neminẽ arg. ferunt,
 neg. libertum improbum habeat. Interea iste T. 24
 Roscius, vir optime procurator Chryfogoni, Ame-
 riam venit: in prædia huius inuadit, hunc miserã lu-
 luu perditum, qui nõdum etiam paterno funorũ
 sol.

ORATIO

soluisset nudum eiecit domo atque socii patrijs diuisis
penaribus precipitem iudices excubabat: ipse amplissi-
ma pecunia sit dominus: quin sua re fuisset egentissimus,
er at, vt sit inselens in alina: multa palam do-
mum suam et ferebat, plura etiam de medio remeue-
bat: non parca suis adiutoribus largē effuseq; dona-
bat: reliqua constituta auctione vēdebat²⁴ quod Ame-
rinis vsque adeo visum est indignum, vt vbi tota fle-
tus gemitusq; fieret: etenim multa simul ante ocu-
los versabamur: mors homine florētissimi, Sex. Rosci
crudelissima: filij autem eius egestas indignissima, cui
de tanto patrimonio prado sit: nisi farius ne iter quidē
ad sepulchrum patrum reliquisset: bonorum emptio,
flagitiosa possessio, furti, rapina, donationes, ni mo e-
rat, qui non ardere omnia mallet, quam videre in
Sex. Roscij viri optimi, atque honestissimi, bonis ia-
ctare se, ac dominari ē T. Roscium. ²⁵ uaq; decurionum
decretum statim sit, vt decem primi proficiscantur ad
L. Syllam, doceantq; eum, qui vir Sex. Roscius fuerit:
sonquerantur de istorum scelere, & iniuriis: orent,
vt & illius mortui famā, & filij innocentis fortunam
conseruatas velit: atque ipsum De cretū quaso cogno-
scite, **DECRETVM DECVRIONVM**. Legati in ca-
stra veniūt. Intelligitur iudices, id quod iā antē dixi,
imprudente L. Sylla scelera hac & flagitia fieri: nam
statim Chrysegonus & ipse ad eos accedit, & homi-
nes nobiles allegat, ad ius qui peterent, ne ad Syllam a-
dirint, & omnia Chrysegonum, qua vellent, esse fa-
²⁶ cturum pollicentur: vsq; aded autē ille pertinuerat,
vt mori mallet, quam de his rebus Sylla doceri ho-
mines antiqui, qui ex sua natura ceteros fingit: et, cū

*Waltrom
ad Syllam
et patriam
reverti*

PRO SEX. ROSCI

ille confirmaret sese nomen Sex-
pturum, praelia vacua filiorum
futurum T. Rosci. Capito
mitteret, crediderit, am-
terunt. ac primo rem differre
nare isti cogitavit: deinde aliq;
gere atq; eludere postremo
est, insulari vna hominis Sex-
arbitrii postea dicitur alia
lami obtinere, quod si simul
concordia, sententia Rom-
Casilian Negotiū foret, et
mino contrariū, qua pater vsq;
muliere iudice etia nunc, ad
firmaverunt, quod exemplū
effugere nō potest. Sex. Rosci
atq; expulsum ex suo domo,
& multa regni domum, huius
stretas, ad omnia spiritalia
legem tamen est, vt in post-
oculis in proleptis referret
intellectum, summa dicitur
custodire, nam, si viderent cal-
consilium dederunt plerūq;
men vniu de permissis
liquem accessorem veterem
repperit dicere aliquid, in
cu: demq; vt conuenit
pere ipso pugnaret: ita
tem dū facta non esset,
quod in si iudicium ad

PRO SEX. ROSCIO AM.

ille confirmaret sese nomen Sex. Roscij de tabulis ex-
 pturum, pradia vacua filio traditurum, cumq; id ita
 futurum T. Rosc. Capito, qui in X. legatij erat, adpro-
 mitteret, crediderunt, Ameriam re ignota reuer-
 terunt. ac primò rem differre quotidie ac procrastina-
 re isti cøperunt: deinde aliquanto lentius, nihil a-
 gere atq; deludere: postremò, id quod facile intellectu
 est, insidias vita huiusce Sex. Roscij parare: neq; sese
 arbitrari posse diutius alienã pecuniã domino inco-
 lumi obtinere. * quod is simul atq; sensit, de amicorũ
 cognatorumq; sententia Romam confugit, & sese ad
 Ceciliam Nepotij sororem, quam honoris causa no-
 mino, contulit, qua pater vsus erat plurimum. in qua
 muliere Iudices etiã nunc, id quod omnes semper exi-
 stimauerunt, quasi exempli causa vestigia antiquis
 officij remanent: ea Sex. Roscium inopẽ, eiectum domo,
 atq; expulsum ex suis bonis, fugientẽ latronum tela
 & minas, recepit domum, hospitijq; oppresso iam, de-
 speratoq; ab omnib. opitulata est. eius virtute, fide, di-
 ligentia factum est, vt hic potius viuus in reos, quam
 occisus in proscriptos referretur. * nam postquam isti
 intellexerunt, summa diligentia vitam Sex. Roscij
 custodiri, neq; sibi vllam cedis faciũde potestã dari:
 consilium dederunt plenũ sceleris, & audacia, vt no-
 men huius de parriciã deferrent: vt ad eam rem a-
 liquem accusatorem veterem compararent, qui de ea
 re pisset dicere aliquid, in qua rẽ nulla subesset suspi-
 cio: deniq; vt quoniam crimine non paterant, tem-
 pore ipso pugnarent: ita loqui homines, quod iudicia
 tam diu facta non essent, condemnari eum oportere,
 qui primus in iudicium adductus esses: huic autem

D patro-

27

28
 atq; sibi
 illud.

ORATIO

Patronos propter Chryfogoni gratiam desuturos: de bonorum venditione, & de ista societate verbum esse facturum neminem: ipso nomine parricidij, & atrocitate criminis fore, ut hic nullo negotio tolleretur, cum ab nullo defensus esset. * hoc consilio, atq; ad hoc amētia impulsus, quē ipsi, cum cuperēt, non potuerunt occidere, cum iugulandum vobis tradiderunt. Quid primū querat? aut vnde potissimum exordiar iudices? aut quod, aut à quibus auxiliū petam? deorumne immortalium, populi Romani, vestramque, qui summā potestatem habetis, hoc tempore fidem implorē? * pater occisus neq; arte, domus obsepta, ab inimico bona adempta, possessio, & reliqua, iuxta vitam infesta, saepe ferro atq; infidij appetita, quia ab his tot maleficis sceleris abesse videtur? tamen haec alijs usfarijs cumulāt, atq; adaugēt: crimen incredibile consingunt: testes in hunc & accusatores huiusce pecunia comparant: hanc conditionem misero serunt, ut optet vtrum malit, ceruicem Roscio dare, an insutus in culeum, per summum daecus vitam amittere, patronos hinc desuturos putauerunt: desunt, qui liberē dicat, qui cum fide defendat, id quod in hac causa est satis, quoniam quidem suscepi, non deest profectō, iudices. * & forsitan in suscipienda causa temerē impulsus a adolescentia fecerim: quoniam quidem semel susceptus, licet hercule vndique omnes terrores, minae, periculaq; impendeant omnia, succurrat, atq; subibo, cui est, deliberatumq; que ad causam pertinere arbitror, omnia nō modō dicere, verum etiā libenter, audacter, libereque dicere, nulla res tanta existat iudices, ut possit vim mihi maiore adhibere metus, quam fides. * etenim quis tam dissolutus animo

di. q. d. cū cori
ab. d. d. d. d. d.
ostendendū

PRO SEX. ROS

evitatio est, qui, haec cum vultis
fit: partem meam, cum profero
occisum in praesentiarum
mo meo per vim expulsi
fides: quid vultis amplius
fero atque tela vestra, v
condemnetur. Sed, huiusmodi
morum nuper habitus in causa
quod inest omnis ista, pater
insaniam, pater, huiusmodi
Marty, et Q. Scania vultis
atque etiam summo nostro, cui
quod hic locum est, ut multa dicitur
dij possunt, quam populus R.
Scania dicit, possit quem car
re, cum ab in quereat, quia
sit enim quem pro dignitate
quam fieri certissime possit: d
refus, vultis, quod non est
cepit, qui populus R. vult
den variorem, qua tantum
suis periculis, & effugerit: q
positionem videtur, qsi ab
hoc illi dicitur, a quo facta Ter
accusati. Sed, huiusmodi
refus, vultis, quod non est
in Scania, factum est, magis
quia fit Chryfogoni, huius
immortales, quod est in
ingrat, qui bene cognoscit
tam in loquaciam magis

similiter cadens

animo est, qui, hac cum videat, tacere, ac negligere possit: patrem meum, cum proscriptus non esset, iugulastis: occisum in proscriptorum numerum retulistis: me domo mea per vim expulistis: patrimonium meum possidetis: quid vultis amplius? etiamne ad subsellia cum ferro atque telis venistis, ut hic aut iuguletis, aut condemnetis Sex. Roscium? * hominem longe audacissimum nuper habuimus in ciuitate C. Fimbriam, & quod inter omnes constat, nisi inter eos, qui ipsi quoque insaniunt, insanissimum. & cum curasset in funere C. Marij, ut Q. Scauola vulneraretur, vir sanctissimus atque ornatissimus nostra ciuitatis, de cuius laude neque hic locus est, ut multa dicantur, neque plura tamen dici possunt, quam populus R. memoria retinet: dicim Scauole dixit, posteaquam comperit eum posse viuere. cum ab eo quaereretur, quid tandem accusaturus esset eum, quem pro dignitate ne laudare quidem quisquam satis commode possit: aliter hominem, ut erat furiosus, respondisse, quod non totum telum corpore receperisset. quo populus R. nihil videtur indignius, nisi eiusdem viri mortem, qua tantum potuit, ut omnes ciues suos perdidit, & affligerit: quos quia seruare per compositionem volebat, ipse ab eis interemptus est. * estne hoc illi dicto atque facto Fimbria non simillimum? accusatus Sex. Roscium: quid ita? quia de manibus vestris effugit, quia se occidi passus non est. illud, quia in Scauola factum est, magis indignum videtur: hoc, quia fit Chrylogono, * num est ferendum? nam, per deos immortales, quid est in hac causa, quod defensionem indigeat: qui locus ingenium patroni requirit, aut oratoris eloquentiam magnopere desiderat? totam causam.

pro Socrate

33

OR AB

34

constitutio

con. M. M.

con. M. M.

See.

ORATIO

sam, Iudices, explicemus, atque ante oculos expositam
 consideremus. ita facillimè, quæ res totum iudicium
 contineat, & quib. de rebus vos dicere oporteat, &
 quid vos sequi conueniat, intelligetis. * Tres sunt res,
 quatum ego existimare possum, quæ obstant hoc tem-
 pore Sex. Rosci. crimen aduersariorum, audacia, &
 potentia. criminis confitione accusator Erutius susce-
 pit: audacia partes Roscij poposcerunt: Chrysofonus
 autem, u. qui plurimum potest, potentia pugnât. de
 hisce omnibus rebus me dicere oportere intelligo: *
 nõ eodem modo de omnib. ideo quod prima illa res ad
 meum officium pertinet, duas autè reliquas vobis popu-
 lus R. imposuit. quod igitur est? ego crimè oportet di-
 luam: vos & audacia resistere, & hominum eius mali-
 cerniciosam atq; intolerandam potentiam primò quo-
 que tempore extinguerè, atq; opprimere debetis. * Oc-
 cid. se patrem Sex. Roscius arguitur. Solestum, dij
 immortales, ac nefarium facinus, atq; eiusmodi, quo
 pmo maleficio scelera omnia complexa esse videatur.
 etenim si, id quod præclarè à sapientib. dicitur, vultu
 saepe leditur pietas, quod supplicium satis acre repe-
 rietur in eum, qui mortem obtulerit parenti, pro quo
 mori ipsum, si res postulares, iura diuina atq; huma-
 na cogebant. In hoc tanto, tam atroci, tam singulari
 maleficio, quod ita raro extitit, vt si quando auditum
 sit. portens ac prodigij simile numeretur, * quibus tãtè
 te C. Erutius argumentis accusatore censet vis oportere
 nonne & audacia eius, qui in crimen vocetur, sin-
 gularè ostendat, & mores feros, immanèq; naturam
 & vitam vitis flagitiosæque omnibus deest, & de-
 nique omnia ad perniciem profligata atque perditæ?
 quorum

consuetudo
 sua pa.

finis eius
 confirmatio

deo ryo roci
 ab his q; natura
 et virtute solari
 hinc

in...

quorum tu nihil in Sex. Rosci
 castis, contriti. * et in
 adolecentulum corruptum,
 struunt: annos nam magis
 licet scarius, homo audax,
 hoc ab accusatore meo dicitur
 tur hominis timor. & era ad
 domita auctori impudens: ad
 luxuria portatus Erutius, cur
 uisio quidem rilo fieri non
 debuit, capite atq; portis que
 ipse accusator vocat, rursus
 gressibus vixit, qua vita
 pueri. & cum officio conuen-
 tum istum forem Sex. Rosci
 non placebat patri non pla-
 necesse est enim eam quoque
 perficiam fuisse. nam vt illi
 tem oblate esse patet à filio
 causisq; hoc verisimile non
 fuit sine casu multa, &
 rursus igitur eodem rursus
 tanta vita fuerit in vultu
 ceret. at perficiam est, nulla
 mens, qui ob sit non fuit
 in quidem facti amicum con-
 perficiam profecto est. hinc
 perditus filius fuerit, nec
 sceleris filio fuisse. * usque
 vt iuste edictum intelligi
 deberet, illum alteram, qui

PRO SEX. ROSCIO AM:

quorum tu nihil in Sex. Roscio ne obijciendi quidem
 caussa, contulisti. * Patre occidit Sex. Rosc. qui homo? 39
 adolescentulus corruptus, & ab hominib. nequam in-
 structus? annos natus magis quadraginta. vetus vide-
 licet sicarius, homo audax, & saepe in cade versatus. at
 hoc ab accusatore ne dici quidem audisti. luxuries igitur
 hominē nimirū, & eris alieni magnitudo, & in-
 domita animi cupiditates ad hoc scelus impulerūt. de
 luxuria purgavit Erutius, cum dixit hunc ne in con-
 iunio quidem villo ferē interfuisse. nihil autē vnquā
 debuit. cupiditates porro que possunt esse in eo, qui, vt
 ipse accusator obiecit, ruri semper habitavit. & in a-
 gro colendo vixerit, qua vita maximē disjuncta à cu-
 pitate, & cum officio coniuncta? * quare igitur tā
 40
 eum istum furorem Sex. Roscio obiecit? patri, inquit,
 non placebat. patri non placebat? quam ob caussam?
 necesse est enim eam quoque iustam, & magnam, &
 perspicuam fuisse. nam vt illud incredibile est, mor-
 tens oblata esse patri à filio sine plurimū & maximū
 caussa: sic hoc verisimile non est, odio fuisse parenti
 filium sine caussa multū, & magnū, & necessariū. * 41
 rursum igitur eodem reuertamur, & quare amicus, qua
 tanta vitia fuerint in vnico filio, quare is patri displiceret.
 at perspicuum est, nullum fuisse. pater igitur a-
 mens, quē odisset eum sine caussa, quem procrearat? at
 is quidem fuit omnium constantissimus. ergo illud tā
 perspicuum profecto est, si neque amens pater, neque
 perditus filius fuerit, neque odij caussam patri, neque
 sceleris filio fuisse. * nescio, inquit, qua caussa odij fue-
 42
 rit fuisse odium intelligo, quia antea, cum duos filios
 haberet, illum alterum, qui mortuus est, secum om-

ORATIO

in tempore volebat esse, hunc in pradia rustica relega-
rat. Quod Erutius accidebat in mala nugatoriæ, ac-
cusatione, idem mihi vsuuenit in causa optima, ille,
quo modo crimen commentitium confirmaret, non
inueniebat: ego res tam leues qua ratione in firmem

43 ac diluam, reperire non possum. * Quid agis Eruti? tot

Orutius

prad: a. tã pulchra, tã fructuosa Sex. Roscius fil. o suo
relegationis ac supplij gratia colenda, ac tu eã tra-
diderat? quid hoc? patres familiãs, qui liberos habent,
præsertim homine: illius ordinis eo municipiũ, rusti-
canis, nõne optatissimũ sibi putãt esse, filios suos rei sa-
miliari maxime seruire, et in prædijs colendis opera
plurimũ studiũq; consumeret? * an amandaret, hic sic

44 ut esset in agro, ac tantummodo aleretur ad villam,
ut commodis omnibus careret? quid si constat, hunc
non modò colendis prædijs præfuisse, sed certis fundis,
patre viuo, frui solitum esse? tamen ne hec attenda vi-
ta, et rusticana relegatio atq; amandatio appellabi-
tur? vides Erui, quantũ distet argumentatio tua ab
re ipsa, atq; à veritate, quod osuerudine patres faci-
unt, id quasi nouũ reprehendis: quod benevolentia fit,
id odio factum criminari: quod honoris causa patet
filio suo concessit, id eum supplij causa fecisse dicũ.

45 * neque hæc tu non intelligis, sed vsq; eò, quid arguas,
non habes, ut non modò tibi cõtra nos dicendũ putes,
verum etiam contra rerum naturã, contraq; consue-
tudinem hominum, contraq; opiniones omnium. At
enim, cum duos filios haberet, alterum à se nõ dimitte-
bat, alterũ ruri esse patiebatur. Quæso Eruti, ut hoc
in bonam partem accipias: non enim ex præbradi caus-
sa, sed commonendi gratia dicã, * si tibi fortuna nou

46

dedit,

dedit, ut patre certo nasceretur
ses, qui animus patris in libe-
dedit, ut hunc animu non
studium doctrina, ut in a line
ecquid tãdem tibi videtur
senex ille Castellanus non
rusticum, quam illum ad
ut opter, hoc non meo
noris causa habere alterum
egit? quid ad ista mecum
milo dicitur sic opinionem
re, tu in agro atq; vel tã
suo libere, quam pater
esse capere, verũ homines
cum et tãd alterum sit, ve
et nemo vobis magis naturã
Eratius, et tãd alterum
comitibus ad idem
mille, et tãd hanc causã
filios, ut non in
magis non vobis
nũ, et tãd animu hunc ad
modo in T. in hunc magis
ribus municipiũ, qui
scemẽ Landecuriam pre-
mitti sumũ à Landecur.
se, at non modo hoc patrum
sed permulcet et ego non
vult quis que vestrum, qui
quod ad agrum olentiam
com qua tu probe, Eruti

D

dedit, vt patre certo nascere, ex quo intelligere posses, qui animus patrius in liberos effuset, at natura certe dedit, vt humanitati non parum haberes. ad accessit studium doctrina, vt ne à literis quidem alienus esses. ecquid tãdem tibi videtur (vt ad fabulas veniamus) senex ille Cecilianus minoris facere Eurychum filium rusticum, quàm illum alterum Chrestratum? (nã, vt opinor, hoc nomine est) alterum in vrbe secum honoris causa habere, alterum rus supplicij causa relegasse? quid ad istas ineptias abis, inquires? ⁴⁷ quasi verò mihi difficile sit, quamuis multos, nominatim proferre (ne longius abea) vel tribules, vel vicinos meos, qui suos liberos, quos plurimi faciunt, agricolas assiduos esse cupiunt. verù homines notos sumere odiosum est: cum & illud incertum sit, velintne hi sese nominari: & nemo vobis magis notus futurus sit, quàm est hic Eurychus: & certè ad rem nihil intersit, verù hunc ego comicũ adolescentẽ, an aliquem ex agro Veiente nominẽ. etenim hac conficta & bitror à poetis esse, vt effictos nostros mores in alieni personis expressamq; ⁴⁸ magis nostræ vitæ quod cotidiane videremus. Age nũ, refer animũ, si vis, ad veritatẽ, & considera, non modò in Umbria atq; in ea vicinitate, sed in his veteribus municipijs, quæ studia à patribus familiãs maxime laudentur: iam profectò te intelliges inopia criminũ summã laudẽ Sex. Roscio vitio & culpa dedisse. at non modò hoc patrum voluntate liberi faciunt, sed per multos & ego noui, & nisi me fallit animus, vnusquisque vestrum, qui & ipsi incensi sunt studio, quod ad agrum colendum atque inet, vitamq; hãc rusticam, quã tu probro, & crimini putas esse oportere, &

ORATIO.

49 honestissimam & snauissimā esse arbitrantur. *quid
 censes hunc ipsū Sex. Roscium, quo studio, & qua in-
 telligentia esse in rusticis rebus? vt ex hū propinquū
 eius, hominibus honestissimū, audio, non tu in isto ar-
 tificio accusatoris callidiores, quā hic in suo. verū,
 vt opinor, quoniam ita Chryfogono videtur, qui huic
 nullum pradium reliquit, & artificium obliuiscatur, &
 studium deponat, licebit. quod tamen si miserum, &
 indignum est, feret tamen a quo animo, Iudices, si per
 vos vitam & famā poterit obtinere. hoc vero est, quod
 fieri non potest, si & in hāc calamitatem venit propter
 pradiorum bonitatem & multitudinem, & quod ea
 studiose coluit: id erit ei maxime fraudi: vt parum
 miseria sit, & alijs coluit, non sibi, nisi etiā quod omni-
 no coluit, crimini fuerit. *Ne tu Eruti accusator esses
 50 ridiculus, si illis temporibus natus esses, cū ab ara-
 tro arcesserentur, qui cōsules fierent: etenim, qui pra-
 esse agro colendo flagitiū putes, proficere illū Attilium,
 quem sua manu spargentē semē, qui missi erant, con-
 uenerunt, hominem turpissimū, atq; inhonestissimū
 iudicares, at hercule maiores nostri longē aliter & de
 ceteris talibus viris existimabant. itaq; ex minima
 tenuissimaq; rep. maximā & florentissimā nobis re-
 liquerunt: suos enim agros studiosē colebant, non a-
 lienos cupidē appetebant: quibus rebus & agris, & vr-
 bibus, & nationibus tempub. atque hoc imperium, &
 51 populi R. nomen auxerunt. *neque ego hac ed profe-
 ro, quod conferenda sint cū hisce, de quibus nūc quari-
 mus: sed vt illud intelligatur, cū apud maiores no-
 stros summi viri, clarissimiq; homines, qui omni tē-
 pore ad gubernacula republ. sedere debebant, tamen
 in agris

in agris quoque colenda a-
 rias, consenserunt: quoniam
 si iustatur esse rusticum
 vixerit in agro profectum
 getus, aut sibi circumdare
 cere possit. * Quam sperant
 ex hoc equum ostendunt, &
 pariter ar. nūquid est a-
 nam ipsi exheredare in an-
 dici aliq; quod ad rem
 et quoque concilio lenia
 cum patre non inuolat: qui
 dem nō pot ar. venere.
 vt equum vocabat: nec
 be videtur, neque rano rōic
 quoque melior est nō ar
 videmus, quo certum ar
 modo possit. * exheredat
 motu quere, quia de caus
 et si tu dicit atque emere
 bat: & id erat certū accu-
 sceleris argueret: explicare
 ta sū. quibus nō in p
 ducere, vt nūc em in
 penitit vltimū exeret
 esse obliuiscatur: nō
 acculere potest nō ar
 vt ea praeterea: quoniam
 quidem velle esse exheredat
 debet, quid ergo ostendit
 ti nihil potest ducere, in

PRO SEX. ROSCIO AM.

in agris quoque colendis aliquantum opera, tempo-
 risq; consumperint; ignosci oportere ei homini, qui
 se fateatur esse rusticum, cum ruri assiduus semper
 vixerit: unum praesertim nihil esset, quod aut patri
 gratius, aut sibi iucundius, aut re vera honestius fa-
 cere posset. * Odium igitur acerrimum patri in filium §2
 ex hoc opinor ostenditur, Eruti, quod hunc ruri esse
 patiebatur. nunquid est aliud? imo vero, inquit, est:
 nam istum exheredare in animo habebat. audio. nunc
 dicis aliquid, quod ad rem pertineat. nam illa opinor
 tu quoque concedis lenia esse atque inepta. conatus
 cum patre non inibat: quippe qui ne in opidum qui-
 dem nisi per ardua veniret. domum suam istum non fe-
 re quisquam vocabat: nec mirum, quem neq; in vr-
 be videret, neque rure vocaturus esset. Verum haec tu
 quoque intelligis esse nugatoria. illud, quod coepimus,
 videamus, quo certius argumentum odij reperiri nullo
 modo potest. * exheredare pater filium cogitabat. §3
 mitto querere, qua de causa: quaro, quis scias? tam-
 etsi te dicere atque enumerare causas omnes oportebat:
 & id erat certi accusatoris officium, qui tanti
 sceleris argueret, explicare omnia vitia, atque pecca-
 ta filii, quibus incensus pater potuerit animum in-
 ducere, ut naturam ipsam vinceret: ut amorem illum
 penitus instrum eiceret ex animo: ut denique patrem
 se esse oblitisceretur. quae sine magnis huiusce peccatis
 accidere potuisse non arbitror. * Verum concedo tibi, §4
 ut ea praeferas, quae tibi taces, nulla esse concedis. illum
 quidem voluisse exheredare, certe tu plarium facere
 debes. quid ergo afferis, quare id factum putemus? ve-
 re nihil potes dicere, si nge aliquid saltem commode,

D 5 vt ne

ORATIO

ut ne planè videaris id facere, quod aperte facis, hu-
 ius miseri fortunis, & horum virorum talium digni-
 tati illudere. exheredare filium voluit: quam ob cau-
 sam? nescio, exheredavitne? non. quis prohibuit?
 cogitabat. cogitabat? cui dixit? nemini. quid est a-
 liud iudicio, ac legibus, ac maiestate vestra abuti ad-
 quatum, atque libidinem, nisi hoc modo accusare, at-
 que id obijcere, quod planum facere non modo non
 55 possis, verum ne coneris quidem? * nemo nostrum est
 Eruti, qui sciat tibi inimicitias cum Sex. Roscio nul-
 las esse: vident omnes qua de causa huic inimicus ve-
 niat: sciunt huiusce pecunia te adductum esse. quid
 ergo est? ita tamen questus te adductum esse oportebat,
 ut horum existimationem, & legem Memmiam pu-
 tares aliquid valere oportere. accusa: oes multos esse
 in civitate vitile est, ut metu contineatur audacia: ve-
 runtamen hoc ita est vitile, ut ne planè illud amur ab
 accusatoribus. innocens est quispiam: veruntamen
 quanquam ab: si à culpa, suspitione tamen non caret.
 tamen si miserum est, tamen es, qui hunc accuset, pos-
 sim aliquo modo ignoscere: cum enim aliquid ha-
 beat, quod possit criminose ac suspitione dicere, aper-
 56 tè ludificari & calumniari se non videtur. * qua-
 re facile omnes patimur esse quam plurimos accusa-
 tores, quod innocens, si accusatus sit, absoluti potest: no-
 cens, nisi accusatus fuerit, condemnari non potest. uti-
 lius est autem absolvi innocentem, quam nocentem
 causam non dicere. anseribus cibaria publice locan-
 tur, & canes aluntur in Capitolio, ut significent, si fu-
 res venerint. at fures internoscere non possunt. signi-
 ficant tamen, si qui noctu in Capitolium venerint:
 & quia

*Simi-
 l'is pulchra*

PRO SEX.

Et quia id est si quis
 in eam partem per
 filium quoque tam
 qui venerint, opor-
 tere sunt etiam tam
 ma est accipere tam
 qui: aut nemo tam
 casus, qui & tam
 ho praeter valens: ve-
 eos impetum facere, qui
 agitur est. deinde si
 rebus erit aliquo con-
 tate, id quod tam
 arguere aliquo parte
 fira, aut quare, aut
 possitque tam ab om-
 fringer; sed, si ego hui-
 ve si quo tam tam
 ritu, ea vehementer ad-
 mentem aliam non fore
 * Quod mihi ad de
 quod huius tam ab
 tur, verum est, autem:
 baret, nemo dicit. ha-
 fac. nihil est tam
 fuerit, unde quod
 Cuius hoc modo accu-
 ego, quid accipere
 illud huius tam, quod
 patronum factum
 tate tam tam est

PRO SEX. ROSCIO AM.

Et quia id est suspiciosum, et ames si bestia sunt, tamen
 in eam partem potius peccant, quae est exterior. quod
 si luce quoque canes latrent, cum deos salutarum ali-
 qui venerint, opinor, ipsi crura suffringantur: quod
 acres sint etiam tum, cum suspicio nulla sit. * simili- 57
 ma est accusatorum ratio, alij vestrum anseres sunt,
 qui autem modo clamant, nocere non possunt: alij
 canes, qui & latrare, & mordere possunt. cibaria vo-
 bis praeberi videmus: vos autem maxime debetis in
 eos impetum facere, qui merentur. hoc populo gra-
 uissimum est. deinde si voletis, etiam tum, cum ve-
 rissimile erit aliquem commississe, in suspitione latra-
 tore, id quoque concedi potest. sin autem sic ageis, ut
 arguatis aliquem patrem occidisse, neque dicere pos-
 sitis, aut quare, aut quomodo, ac tantummodo sine
 suspitione latrabitis: crura quidem vobis nemo suf-
 fringer; sed, si ego hos bene noui, litteram illam, cui
 vos usque eo inimici estis, ut etiam alias omnes ode-
 ritus, ita vehementer ad caput affigere, ut postea ne-
 minem alium nisi fortunas vestras accusare possit.
 * Quid mihi ad defendendum dedisti bone accusator? 58
 quid hisce autem ad suspicandum? ne exheredare-
 tur, veritus est, audio: sed, qua de causa vereri de-
 buerit, nemo dicit. habebat pater in animo. planum
 fac. nihil est: non qui cum deliberarit: quem certiore
 fecerit, unde istud vobis suspicari in mentem venerit.
 Cum hoc modo accusas Eruri, nonne hoc patam dicis?
 ego, quid acceperim, scio: quid dicam, nescio. vnum
 illud spectavi, quod Chrysogonus aiebat, neminem istum
 patronum futurum: de bonorum emptione, de qua so-
 cietate neminem esse, qui verbum facere hoc tempore
 aude-

Narrat aliquos

ORATIO

auderet. hac te opinio falsa in istam fraudem impulit.
 non mehercule verbum fecisses, si tibi quenquam re-
 sponsum putasses. * Opera pretium erat, si animad-
 uertisti Iudices, negligentiam eiu in accusando con-
 siderare. credo, cum vidisset, qui homines in disce sub-
 fellis sederent, quassisse num ille, aut ille defensus es-
 set: de me suspicatum quidem, quod antea causam
 publicam nullam dixerim. posteaquam inuenit ne-
 minem eorū, qui possunt, & solent, ita negligens esse
 cepit, ut, cum in mentem veniret ei, resideret: deinde
 spatia retur: non unquam etiam puerum vocaret:
 credo cui cenam imperaret: prorsus ut vestro conse-
 su, & hoc conueni pro summa solitudine abuteror.
 * perorauit aliquando: affudit. surrexi ego, respi-
 rare visus est, quod non alius potius diceret. cepi dice-
 re. vsque ad animaduerti Iudices eum iocari, atque
 alias res agere, antequam Chrysogonum nominauit:
 quem simul atque attingi, statim homo se erexit, mi-
 rari visus est. intellexi, qui d eum pupugisset: iterum,
 ac tertio nominauit. postea homines cursare vltro &
 citro non desisterunt. credo, qui Chrysogono nuncia-
rent, esse atque in ciuitate, qui contra voluntatem
eius dicere auderet: aliter causam agi, atque ille exi-
stimaret: aperiri bonorum emptionem: vexari pesti-
me societatem: gratiam potentiamque eius negligi:
 Iudices diligenter attendere: populo rem indignam
 Si videri. * quia quoniam te fefellerunt Eruti: quoniam
 que vides versa esse omnia, causam pro Sex. Roscio si
 non commode, ac libere dici: quem deus putabas, de-
 fendi intelligis: quos tradisuros sperabas, vides iudi-
 care. resti: ue nobis aliquando veterem tuam illam
 calli-

T
 LXXXIIII
 DCCCCIIII

PRO SEX. R

calliditatem, quod prorsus
 se venisse, quod putare h
 futurum. Deparidit
 faore reddita non est, qu
 occideri, quod in m
 peccati, que mori vltor
 sunt, maxime. & primu
 lesio fieri: id Eruti in
 oportere, in que scilicet
 se commisit, in loc
 re videtur, tamen non
 conuicti atque puniti: n
 na, accusati: in ingenio
 tea commissa materia, r
 ma, sum pugnare vultu
 que antea sciam, sed se
 hoc cum fuerit omnia, u
 sceleris vestigia, vbi que
 re mactatum sit admittit
 nihil sunt, predicto res a
 nefariacris non potest
 vitati: malum vult co
 mitati ista, nisi sufficiat
 ata, multum rem. sum
 pecti, & hinc a quo
 erit, ut, propter quod
 xerit, eos in quosdam
 inter se partem, atque
 lu. * non ita multu
 quendam Tarraceno
 cum conatus cubitum

calliditatem, atque prudentiam: aut confitere huc es
 spe venisse, quod putares hic latrocinium, nō inālicium
 futurum. De parricidio causa dicitur. ratio ab accu- *conferat*
 satorē reddita non est, quam ob causam patrem filius *quod non*
 occiderit, * quod in minimis noxii, & in his leuioribus *occidant*
 peccatis, qua magis crebra, & iam propè quotidiana
 sunt, maxime, & primum queritur, qua causa ma-
 leficij fuerit: id Erutius in parricidio quari non putat
 oportere, in quo scelere Iudices, etiam cū multa caus-
 sa conuenisse vnum in locum, atque inter se congrue-
 re videntur, tamen non temere creditur: neque leui
 coniectura res penditur: neq; testis incertus auditur:
 neq; accusatoris ingenio res iudicatur, cū multa an-
 tea commissā maleficia, tum vita hominis perditissi-
 ma, tum singularis audacia ostendatur necesse est: ne-
 que audacia solū, sed summus furor, atq; amentia.
 hac cū sint omnia, tamen extant oportet expressa
 sceleris vestigia, vbi, qua ratione, per quos, quo tempo-
 re maleficium sit admissum, qua nisi multa, & ma-
 nifesta sunt, profecto res tam scelestā, tam atrox, tam
 nefaria credi non potest * magna est enim vis huma- *63*
 nitatis: multum valet communitio sanguinis: recla-
 mitat istiusmodi suspicionibus ipsa natura: portentiū
 atq; monstrum certissimum est, esse aliquem humana
 specie, & figura, qui tantum immanitate bestias vi-
 cerit, vt, propter quos hanc suauissimam lucem aspe-
 xerit, eos indignissimè luce priuarit: cū etiam seras
 inter se parit, atq; educatio, & natura ipsa concil-
 iet. * non ita multis antè annis aiunt T. Clitium *64 probat*
 quendam Tarracinesem, hominem non obscurum, *Exemplo*
 cūm cœnatus cubicum in idem conclauesum duobus
 adole-

ORATIO

adolescentibus filiis isset, inuentum esse manè iugula-
 larum. càm neque seruus quisquam reperiretur, ne-
 que liber, ad quem ea suspicio pertinere: id etatis au-
 tem duo filij propter cubantes ne sensisse quidem di-
 cerem: nomina filiorum de parricidio delata sunt,
 quid postea? erat sanè suspiciosum neutrum sensisse?
 ausum autem esse quinquã se in id cõclauē commit-
 tere, eo potissimum tempore, cum ibidem essent duo
 adolescentem filij, qui & sentire & defendere facili-
 65 possent? * erat porro nemo, in quem ea suspicio con-
 uerteret. tamen, cùm planum iudicibus esset factum,
 aperto ostio dormientes eos repertos esse: iudicio ab-
 soluti adolescentem, & suspicione omni liberati sunt.
 nemo enim putabat quinquam esse, qui cùm omnia
 diuina atque humana tur a scelere nefario polluisset,
 somnum statim capere potuisset: propterea quod qui
 tantum facinus commiserunt, non modò sine cura
 quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possunt.
 66 * Videtisne, quos nobis poëta tradiderunt patris vici-
 scendi caussa, supplicium de matre sumpsisse, cùm
 presertim deorum immortalium iussis, atque oracu-
 lis id fecisse dicantur: tamen vt eos agitent furia, ne-
 que consistere vsquam patiantur? quod ne pij quidem
 sine scelere esse potuerunt. Sic se res habet Iudices, ma-
 gnã vim, magnã necessitatem, magnã possidēt
 religionem paternus maternusq; sanguis: ex quo, si
 qua macula concepta est, non modò elui non potest,
 verum vsq; eò permanat ad animum, vt summus fu-
 67 ror atque amentia consequatur. * nolite enim puta-
 re, quemadmodū in fabulis sepe numerò videtis, eos,
 qui aliquid impie scelerateq; commiserint, agitari,
 & per-

PROSEX

& perterri furiam
 qui iam, & iam terrore
 scilicet agitur, et metum
 nei, conscientia, animi
 due demerit, et
 penam a conscientia
 quibus malis, et
 rictum propter
 lecentia: nisi omnino
 sumptu effugi compo-
 pta eundem, nisi tanta
 horret ab insana; acci-
 rentia: acinacibus
 prole: serui conio; temp-
 capiti ad eam veni quae
 guam patris iudice
 cum, fatemur, tam
 re hoc, qui minus est
 gu est, si non
 tu ex rebus malis
 armis plus, quam
 filio sequitur, patris
 quod in impio
 in re quantum
 cetero sequitur
 denis, sine
 ita est, fuisse
 finem Solonem
 in hodie quoque
 rogaretur, cur
 eum, qui patris

PRO SEX. ROSCIO AM.

& perterreri furiarum redib' ardentibus: sua quæ-
 que fraus, & suus terror maximè vexat: suum quoq;
 scelus agitat, amentiaq; afficit: sua mala cogitatio-
 nes. Conscientiaq; animi terrent. hæ sunt impijs as-
 idue domesticæq; furia, quæ dies noctesq; parentum
 pœnas à consceleratisimû filijs repetant. * Hac ma- 68
 gnitudo maleficii facit, ut, nisi ponè manifestum par-
 ricidium proferatur, credibile non sit: nisi turpis ado-
 lescentia: nisi omnibus flagitijs vita inquinata: nisi
 sumptus effusi cum probro atque dedecore: nisi proru-
 pta audacia: nisi tanta temeritas, ut non procul ab-
 horreat ab insania; accedat huc oportet odium pa-
 rentis: animaduersionis paterna metus: amici im-
 probi: seruis conscij: tempus idoneum: locus opportunè
 captus ad eam rem: penè dicam, resperfas manus san-
 guine paterno iudices videant, oportet, sit tantum fa-
 cinus, tam immane, tam acerbum credituri sunt. * Qua- 69
 re hoc, quò minus est credibile, nisi ostenditur, eò mag-
 nis est, si conuincitur, vindicandum. itaque cum mul-
 tis ex rebus intelligi potest, maiores nostros non modò
 armis plus, quàm ceteras nationes, verum etiam con-
 silio sapientiaq; potuisse: tum ex hac re vel maximè,
 quod in impios singulare supplicium inuenerunt. qua
 in re quantum prudentia præstiterint ijs, qui apud
 ceteros sapientissimi fuisse dicuntur, cõsiderate. * Pru- 70
 dentissima ciuitas Atheniensium, dum ea rerum po-
 tita est, fuisse iraditur. eius porro ciuitatis sapientis-
 simum Solonem dicunt fuisse. eum, qui leges, qui-
 bus hodie quoque vrentur, scripserit. is cum inter-
 rogaretur, cur nullum supplicium constituisset in
 eum, qui parentem necasset, respondit, se id neminem
 factu-

conclusio
 69
 ostendit
 non est

PRO SEX. ROSCIO AM.

atque obsecrat. quid facitis? cur recusatis? * dubitatis? *78 Iromia*
 te etiam nunc ludices, si potestis, à quo sit Sex. Roscio
 occisus: ab eone, qui propter illius mortem in egestate
 & insidiis versatur, cui ne quærendi quidem de morte
 patris potestas permittitur? an ab ijs, qui questionem
 fugitant? bona possident? in cade, arg, ex cade vinunt?
 omnia ludices in hac causa sunt misera atque indig-
 na: tamen hoc nihil neque acerbis, neque iniquis
 proferrè potest. mortis paterna de seruo paterni qua-
 sitionem habere filio non licet: ne iudici quidem domi-
 nus erit in suos, dum ex ijs de patri morte quaeratur.
 veniam neque ita multo post ad hunc locum. iam hoc
 totum ad Rosc. pertinet, de quorum audacia tum me
 dicturū pollicitus sum, cum Erutij crimina deluissem.
 * Nunc Eruti ad te venio. conueniat mihi tecum, ne-
 cesse est, si ad hunc maleficium istud pertinet, aut ipsū
 sua manu fecisse, id quod negas: aut per aliquos libe-
 ros: aut seruos, liberosne, quos neque vt conuenire po-
 tuerit, neque qua ratione inducere, neq, vbi, neque per
 quos, neq, qua spe, aut pretio, potes ostendere? ego cō-
 tra ostendo, non modò nihil eorum fecisse Sex. Ros-
 cium, sed n. potuisse: quidem facere: quòd neq, Rome
 multū annis fuerit, neque de pradijs vnquam temerè
 discesserit. restare tibi videbatur seruorum nomen,
 quòd quasi in portum rei: cilius, à cateru suspitionibus
 confugere posses: vbi scopulam offendis eiusmodi, vt
 non modò ab hoc crimine resiliere videas, verum om-
 ninem suspicionem in vosmet ipsos recidere intelligas?
 quid est ergo? quòd tandem accusator inopia argu-
 mentorū confugerit? eiusmodi tempus erat, inquit, vt
 homines vulgò impune occiderentur: quare tu hoc

*ex vivo
 an ab Erutijs
 Co. xv. sup. Ratio*

79

80

ORATIO

propter multitudinem ficiariorum, nullo negotio facere potuisti. interim mihi videris Eruti vna mercede duas res assiqui velle, nos iudicio perfundere, accusare autem eos ipsos, à quibus mercedē accepisti. quid ais? vulgo occidebantur? per quos? & à quibus? nonne cogitas te à sectoribus huc adductum esse? quid postea? nescimus, per ista tempora eosdē ferē sectores fuisse collorum, & bonorum? * ij denique, quantum armati dies noctesq; concurrabant, qui Romā erant assidui, qui omni tempore in preda & sanguine versabantur, Sex. Rosc. temporis illius acerbitatem iniquitatemq; obijciunt? & illam ficiariorum multitudinem, in qua ipsi duces ac principes erant, huic crimini putabunt fore, qui non modò Roma non fuit, sed omnino quia Roma ageretur, nesciret, propterea quod ruri

transitio 82 assidui, quemadmodum tute confiteris, fuerit? * Vereor, ne aut molestus sim vobis, Iudices, aut ne ingenis vestris videar diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius disseram. Eruti criminatio tota, ut arbitror, dissoluta est: nisi forte expectatis, ut illa diluam, que de peculatu, ac de eiusmodi reb. commentitiis, inaudita nobis ante hoc tempus, ac noua, obiecit. qua mihi iste versus est ex alia oratione declamare, quam in alium reum commentaretur: ita neque ad crimen parricidij, neque ad eum, qui causam diu, pertinebant. de quibus quoniam verbo argui, verbo satis est negare. si quid est, quod ad testes referret, ibi nos quoque, ut in

transitio 83 ipsa causā paratores reperiet, quā putabas. * Venio nunc eò quod me non cupiditas dicit, sed fides: nā si mihi liberet accusa e. accusarē alios potius, ex quibus possem crescere: quod certum est non facere, dum

virum-

Virum licet: in enim
 que sua virtute in alio
 ascedit per alterum
 Defensio aliquando
 queramus, vbi multum
 iam intelligit Eruti, certum
 spationibus conuincit
 & leuiter vnum quique
 cerem, nisi male esse
 facere, quid non persequar
 is, & mea fides postulat
 peritus in Sex. Roscio: at
 tecum enim mihi res est T.
 ac te palam aduertarum
 viderimus si quem admodum
 sta proditor. in alio qu
 quibus me re ad si: quibus
 quem populo R. verissimam
 cem putabat, idem idem
 bono fuisse, si vna horum
 nemo conetur sine spe, ac
 * huius quærentem, ac tunc
 bant ij, quibus periculum
 est veritatis et ac amicum
 propensum ad miseriam
 seruitatem videtur. eg
 sioni vir & contra aml
 nocentia clementissimam
 id ipso acerrimo Iudice
 Iudice, quærentem etiam
 est, nomen ipsum referunt

Vtrumuis licebit: is enim mihi videtur amplissimus,
 qui sua virtute in altiorum locum peruenit, non qui
 ascendit per alterius incommodum & calamitatem.
 Desinamus aliquando ea scrutari, quae sunt inania:
 quaramus, vbi malefiscium & est, & inueniri potest
 iam intelliges. Eruti, certum crimen quam multa su-
 spicionibus coarguatur. tamen si neque omnia dicam,
 & leuiter vnumquodque tangam: neque enim id fa-
 cerem, nisi necesse esset: & id erit signum me iniuste
 facere, quod non persequar longius, quam salus hu-
 ius, & mea fides postulat. * Cassian tu nullam re- 84
 periebas in Sex. Roscio: at ego in T. Roscio reperio:
 tecum enim mihi res est T. Rosci, quoniam sic sedes,
 ac te palam aduersarium esse profiteris. de Capiti-
 viderimus si, quemadmodum paratum esse audio, re-
 stitit prodierit. tu alias quoque, suas palmas cognosces, de
 quibus me ne audissi quidem suspicatur. L. Cass. ille,
 quem populus R. verissimum & sapientissimum iudi-
 cem putabat, identidem in causis querere solebat, cui
 bono fuisset. sic vita hominum est, vt ad malefiscium
 nemo conetur sine spe, atque emolumento accedere.
 * hunc quaestorem, ac iudicem fugiebant, atque horre- 85
 bant ij, quibus periculum credebatur: ideo quod, tam-
 etsi veritatis erat amicus, tamen natura non tam
 propensus ad misericordiam quam inclinatus ad se-
 ueritatem videbatur. ego, quanquam praestit huic qua-
 estioni vir & contra audaciam fortissimus, & ab in-
 nocentia clementissimus, tamen facile me paterer, vel
 illo ipso acerrimo Iudice quarente, vel apud Cassian.
 Iudices, quorum etiam nuncij, quibus causa dicenda
 est, nomen ipsum reformidant, pro Sex. Rosci. diceret:

ORATIO

86 * in hac enim caussa cū videret illos amplissimam pecuniam possidere, hunc in summa mendicitate esse, illud quidem nō quarent, cui bono fuisset, sed & perspicuum crimen & suspicionem potius ad pradam adtingerent, quā ad egestatem, quid si accedit eodem, ut tenuis antea fueris? quid si, ut auarus? quid si, ut audax? quid si, ut illius, qui occisus est, inimicissimus? num quarenda caussa, qua te ad tantum facinus adduxerit? quid ergo horū negari potest? tenuitas hominis eius modi est, ut dissimulari non queat, atque eo magis luceat, quo magis occultatur. * avaritiam profers, qui societati coeris de municipis cognatiq; fortunis cum alienissimo. quā sis audax (ut alia oblitiscar) hinc omnes intelligere potuerunt, quod ex tanta societate, hoc est, ex tot sicariis, solus tu inuentus es, qui cum accusatoribus sederes, atq; os tuum non modo ostenderes, sed etiam offerres. inimicitias tibi fuisse cum Sex. Roscio, & magnas rei familiaris controuersias, concedas, necesse est. * Restat, iudices, ut hoc dubitemus, vter potius Sex. Roscium occiderit, is, ad quem morte eius diuitiae venerint; an is, ad quem mendicitas: is qui antea tenuis fuerit; an is, qui postea factus sit egentissimus: is qui ardens avaritia feratur infestus in suos; an is, qui semper ita vixerit, ut questum nosset nullum, fructum autem eum solum, quem labore peperisset: is, qui omnium sectorum audacissimus sit; an is, qui propter fori iudiciorumq; insolentiam non modo subsellia, verum etiam vrbem ipsam reformidat: postremo iudices, id quod ad rem mea sententia maxime pertinet, vtrum inimicus potius, an filius. * Hac tu Eruti, tot & tanta si nactus esses in reo, quā

*quod; quod
poh T. Rosc
occidit qm
filius.*

conu. sic

conu. sic

PRO SEX. R

quā diu dixerit, quo te
culle te citares, quā utatio
reū, eiusmodi materiam
sumere: neq; ego uero
vogo, tametsi uobis serui
tem posse dicere; verum
dinem patronorū in quib
negis accusatorem, sic
ad Trasimenam Lacum,
* qui filii non est ualuer
esse est omnes commemor
Mentias, quos iam ad
mo primam ipsam senten
tia, sed etiam leges pugn
nem propter quodlibet
inter sicarios, & de re
quod ad me attinet, vult
est, canes ibi quamplurim
nanda multaq; seruand
sape imprudens in
molitur, dū uis alij
man veram admittit
uulneribus moderand
sempiterna nec esse
m; celari, a quibus
stegiam, nō sub dila
culatores, & iudic
ita vixerunt, ut test
postem: nam, dū
nō decet: dū canit
pi dicere, & Erutius h

PRO SEX. ROSCIO AM.

quàm diu diceres? quo te modo iactares? tempus her-
 cule te citius, quàm oratio deficeret: etenim in singulis
 reb. eiusmodi materies est, vt dies singulos possis con-
 sumere: neq; ego non possum, non enim m. hi tantū de-
 rogo, tamen si nihil arrogo, vt te copiosius, quàm me, pu-
 tem posse dicere: verum ego forsitan propter multitu-
 dinem patronorū in grege annumerer. te pugna Can-
 nensis accusatorem sat bonum facit: multos casus nō
 ad Trasimenum Lacum, sed ad Seruiliū vidimus. *Roma*
 * quis tibi non est vulneratus ferro Phrygio? non ne-
 cesse est omnes commemorare, Curtios, Marios, deniq;
 Mamercos, quos iam atas à praelijs auocabat: postre-
 mō primum ipsum senem, Antistium, quē non modo
 atas, sed etiam leges pugnare prohibebant. iam quos
 nemo propter ignobilitatē nominat, sexcenti sunt, qui
 inter sicarios, & de veneficiis accusabant. qui omnes,
 quod ad me attinet, vellem viuere: nihil enim mali
 est, canes ibi quamplurimos esse, vbi per multi obser-
 uandi, multaq; seruanda sunt. * verum, vt fit, multa
 saepe imprudencibus imperatoribus vis belli acturba
 molitur, dū is in alijs rebus erat occupatus, qui sum-
 mam rerum administrabat: erant interea, qui suis
 vulneribus mederentur, qui tanquam si offensa reip.
 sempiterna nox esset, iraruebant in tenebris, omniaq;
 miscebant, à quibus miror, ne quod iudiciorū esset ve-
 stigium, nō subsellia quoq; esse combusta: nam & ac-
 cusatores, & iudices sustulerunt. hoc cōmodi est, quod
 ita vixerunt, vt testes omnes si cuperent, interficere nō
 possent: nam, dum homini genus erit, qui accuset eos
 nō deerit: dū ciuis as erit, iudicia fient. Verum, vt ce-
 pi dicere, & Eratius hac si haberet in causa, qua com-
 memora-

ORATIO

memoravi, possit ea quamvis diu dicere: & ego iudices possum: sed in animo est, quemadmodum ante dixi leuiter transire, ac tantummodo perstringere vnaquamque rem, vt omnes intelligant, me non studio accusare, sed officio defendere. * Video igitur causas esse permultas, quae istum impellerent, videmus nunc, ecqua facultas suscipiendi maleficij fuerit. Vbi occisus est Sex. Roscius? Roma. quid tu Rosci, vbi tunc eras? Roma: vtrum quid ad rem? & alij multi, quasi nunc id agatur, qui ex tanta multitudine occiderit: ac non hoc quaeratur, cum, qui Roma sit occisus, vtrum verisimilius sit ab eo esse occisum, qui assiduus eo tempore Roma fuerit; an ab eo qui multis annis Romanum omnino non accesserit. * Age nunc, ceteras facultates quae confideremus. Erat tum multitudo sicariorum, id quod commemorauit Erutius: & homines impune occidebantur. quid? ea multitudo quae erat? opinor, aut eorum, qui in bonis et ante occupati: aut eorum, qui ab ijs conducebantur, vt aliquem occiderent, si eos putas, qui alienum appetebant, tu es in eo numero, qui nostra pecunia diues es: sin eos, quos, qui leuiore nomine appellant, percussores vocant, quares in cuius fide sint, & clientela. mihi crede, aliquem de societate tua reperies. & quicquid tu contra dixeris, id cum defensione nostra contendito. ita facillime causa Sex. Roscij cum tua conferetur. * Dices, quid postea, si Roma assiduus fuit? respondebo; at ego omnino non fui, fateor me sectorem esse: verum & alij multi, at ego, vt tute arguis, agricola & rusticus, non continuus, si me in gregem sicariorum contuli, sum sicarius, at ego profectus, qui ne noui quidem quenquam

transcriptio

92

93

94

proso 110 112

PRO SEX.

quam sicarium, longum
 Permalia sunt que
 summam rebus facit
 que non modo vixit
 benter accipere
 cadibus velim commo
 ista etiam accensio
 ne ad plures oratio in
 mo nunc struuntur
 Roscij ab ijs Roscij
 nisi si fuerit, vt me
 vter enim, causam
 reus sit, vt talis
 hoc videret, et capio
 fide possum, pariter
 meum, vixit in m
 ceteri sequitur fugerit
 dicitur non de illorum
 fieri videtur, quod
 se, vt in iudicio videret
 qua in re nihil aliud
 mortalius quod
 Occisus Sex. Roscij
 Mentis gloria quae
 clare & facillime
 nunciaret quid si
 te, ac de bono esse
 scilicet, neque primum
 in mane emittitur
 iat? quid quae
 hanc res causa ten

PRO SEX. ROSCIO AM.

quam ficiarium, longe absum ab eiusmodi crimine.
 Permuta sunt qua dici possunt, quare intelligatur,
 summam tibi facultatem fuisse maleficii suscipiendi:
 qua non modò iccirco pratero, quòd te ipsum non li-
 benter accuso; verùm eò magis etiam, quòd si de illis
 cadibus velim commemorare, qua tum facta sunt
 ista eadem ratione, qua Sex. Roscius occisus est, vereor
 ne ad plures oratio in ea pertinere videatur. *Videat
 nunc nunc strictim, sicut cetera qua post mortem Sex.
 Roscij ab te T. Rosci facta sunt, qua ita aperta & ma-
 nifesta sunt, vt medius fidius Iudices, in istis ea dicat:
 vereor enim, cuiusmodi es Rosci, ne ita hunc videt ar
 voluisse seruare, vt tibi omnino non pepercerim, cum
 hoc vereor, & cupio tibi aliqua ex parte, quòd salua
 fide possim, parcere, rursus immuto voluntatem
 meam: venit enim mihi in mentem ori tui, te, cum
 ceteri socij tui fugerent, ac se occultarent, vt hoc iudicium non de illorum prada, sed de huius maleficio
 fieri videtur, potissimum tibi partes istas depoposcisse, vt in iudicio versarere, & sederes cum accusatore:
 qua in re nihil aliud assqueris, nisi vt ab omnibus
 mortalibus audacia tua cognoscatur, & impudentia.
 *Occiso Sex. Roscio, qui primus Ameriam nunciat?
 Manlius Glaucia quem iam antea nominavi, tuum
 cliens & familiaris. quid attinuit eum potissimum
 nunciare? quòd si nullum iam antea consilium de mor-
 te, ac de bonis eius inieras, nullamq; societatem neque
 sceltris, neque premij cum homine villo coieras, ad te
 minime omnium pertinebat, sua sponte Manlius nu-
 ciat? quid quaso eius intererat? an cum Ameriam nõ
 huiusce rei causa venisset, casu accidit, vt id, quòd

Capitulum

Capitulum
Parthia

ORATIO

Roma audierat, primus nunciaret? cuius rei causa
 venerat Americam? non possum, inquit, diuinare. eod
 rem iam adducam, vt nihil diuinatione opus sit. qua
 ratione Roscio Capitori primum nunciauit? cum A
 meria Sex. Roscij domus, vxor, liberiq; essen: cum tot
 propinqui cognatq; optimè cōuenientes; qua ratione
 factū est, vt iste tuus cliens, sceleris tui nuncius. T. Ros
 cio Capitori potissimū nūciaret? * occisus est à caena
 97 rodeens. nondum lucebat, cum Ameria seruū est. quid
 hic incredibilis cur sus? quid hæc tanta celeritas. festi
 natioq; significat? Nō quero quis percussit: nihil est
 Glaucia, quod metuas: nō ex utro te: si quid fortè fer
 ri habuisti, nō serutor: nihil ad me arbitror pertinere,
 quoniā, cuius consilio occisus sit, inuenio: cuius manu
 sit percussus, non laboro. vnum hoc sumo, quod mihi
 apertum tuum scelus, resq; manifesta dat, vbi, aut
 vnde audiuit Glaucia, qui tā cūd scuit? fac audisse
 statim. que res cum nocte vna tantum itineri con
 tendere coegit? qua necessitas enim tanta premebat, vt,
 si sua sponte uer Ameriam faceret, id temporis Roma
 proficisceretur? nullam partem nobis requiesceret? et
 iamne in tam perspicuis rebus argumentatio querē
 da, aut coniectura capiēda sit? * nonne vobis hæc, quo
 audistis, cernere oculis videmini iudices? non illum
 miserum, ignarum casus sui, redeuntem à caena vi
 detis? non positas insidias? non impetum repensimum?
 non versatur ante oculos vobis in cade Glaucia? non
 adest iste T. Roscius? non suis manibus in curru collo
 cat Automedontem illum, sui sceleris acerbissimi ne
 fariq; victoria nuncium? non orat, vt eam noctem
 peruigilet? vt honoris sui causa laboret? vt Capito
 ni

Auriga cecidit

ni quamprimum
 nem primum p
 penem in ho
 fudis eris nihil
 audis praerea non h
 in Capitem con
 * hanc p
 dicitur: nullum
 quo ille non aliquo
 reuena habeo cū d
 tuu p
 rit. que p
 eum proditum
 est
 Eratum confitisse
 ientia. et
 monio esse dicitur
 gratiam dignam
 aqua nō modo, vt
 non regem in
 non tam p
 ipso ceteri iudices
 ca. * aliter ex
 ad forum, et
 simulare omnes
 cum pertinet
 ante omni
 talibus placet
 cum d
 trum id quod d
 vnde canendum sit.

PRO SEX. ROSCIO AM.

103 *pb. Cyprianus*: tum est, ut in minimis rebus homines amplissimi testi-
 monium de sua re non dicerent. *Africanus, qui suo
 cognomine declarat, tertiam partem orbis terrarum
 se subegisse, tamen si sua res ageretur, testimonium nō
 diceret. nam illud in talem virum non audeo dicere,
 si diceret, non crederetur. Videte nunc, quam ve-
 sa & mutata in peiorem partem sunt omnia, cum de bo-
 nis, & de cede agatur, testimonium dicitur est is, qui
 & sector est, & ficiarius, hoc est, qui & illorum ipsorum
 bonorum, de quibus agitur, emptor atque possessor
 est, & eum hominem occidendum curavit, de cuius
 104 morte quaeritur. *quid tu vir optime? ecquid habes,
 quod dicas: mihi ausculta: vide ne tibi defis, tua quo-
 que res permagna agitur: multa scelerate, multa
 audaciter multa improbe fecisti, vnum stultissime,
 profecto tua sponte, non de Erutij sententia: nihil opus
 fuit se istuc fidere neq; enim accusatore muto, neque
 teste quisquam vitur eo, qui de accusatoris subsellio
 surgit. huc accedit, quod pauld' amen occultior, atque
 tectior vestra ista cupiditas esset. nunc quid est, quod
 quisquam ex vobis audire desideret, cum qua facitis,
 eiusmodi sint, ut ea dedita opera à nobis contra vos-
 105 metipfos facere videamini? *age, nunc illa videamus
 iudices, qua statim consecuta sunt. Ad Volaterras in
 castra L. Sylla mors Sex. Roscij quatri duo, quo is oc-
 cisus est, Chrysogono nunciatur. Quaeritur etiã nunc,
 quis eum nuncium miserit, nonne perspicuum est, eū-
 dem, qui Ameriam? Cur at Chrysogonus, ut eius bo-
 na veniant statim, qui non norat hominem, aut re-
 at: qui ei venit in mentem pradia concupiscere homi-
 nis ignoti, quem omnino nunquam viderat? soletis,
 cum

PRO SEX.

cum aliquid huiusmodi
 cer, necesse est aliquid
 tum in peremptoria
 tur. * hoc nihil est, quod
 enim ego ita diffusi
 rem ad Chrysogonum
 Chrysogonus iam ante
 viteres a maioribus
 rent, omnes eos colere
 se in Chrysogoni filium
 hac possum omnia re-
 iudicia nihil opus est.
 hac bona Chrysogoni
 qua iusticiam patrem ac-
 ne dolent: iudices, quod
 ista bona, quod
 Tullius, nam quod iudicem
 et in deditam ista quod
 sogono, qua ad eos par-
 est: nam Chrysogoni
 dederunt. Sed nihil in
 eum est, fuerunt
 tanti in campo dedita
 si rem dederunt, non
 neq; ut per liberos
 ri, cur tria pradia
 dantur: cur, qua
 Chrysogonus eorum
 est iudices, huius
 guta concupiscere?
 ista Capite. Tullius

PRO SEX. ROSCIO AM.

enim aliquid huiusmodi auditu, iudices, continuo di-
 cere, necesse est aliquem dixisse municipem, aut vici-
 num ij plerumque indicant: per eos pleriq; produn-
 tur. * hic nihil est, quod suspicionem hanc putetis: non
 enim ego ita disputabo, verisimile est Roscios istam
 rem ad Chryfogonum detulisse: erat enim eis cum
 Chryfogono iam antea amicitia: nam cum multos
 veteres a maioribus Roscij patronos, hospitibus habere-
 rent, omnes eos colere atque obsequare destiterunt, ac
 se in Chryfogoni fidem & clientelam conuulerunt. *
 hac possum omnia ve: e dicere: sed in hac causa con-
 iectura nihil opus est. ipsos certo scio non negare, ad
 hac bona Chryfogonum accessisse impulsu suo: seum,
 qui iudicij partem acceperit, oculis cernetis. Poteritis
 ne dubitare iudices, qui indicarit? qui sunt igitur in
 istis bonis, quib. partem Chryfogonus dederit? duo
 Roscij, num quisquam preterea? nemo est iudices. nu-
 ergo dubium est, quin ij obtulerint hanc pradã Chry-
 fogono, qui ab eo partem pradã detulerunt? * Age, nunc
 ex ipsius Chryfogoni iudicio Rosciorum factum consi-
 deremus. Si nihil in ista pugna Roscij, quod opera pre-
 cium esset, fecerant, quam ob causam a Chryfogono
 tantis premijs donabantur? si nihil aliud fecerint, ni-
 si rem detulerunt, nonne satis fuit his gratias agi? de-
 niq; ve per liberaliter ageretur, honoris aliquid habe-
 ri, cur tria pradã, tanta pecunie statim Capiti
 dantur? cur, qua reliqua sunt, iste Roscius omnia cum
 Chryfogono communiter possidet? nonne perspicuum
 est iudices, has ^{supra} manubias Roscij Chryfogonum re co-
 gita concessisse? * venit in Decem primis legatus in
 castra Capito. Totam vitam, naturam, moresq; ho-
 minis

106

107

108

manubias

109

ORATIO

minū ex ipsa legatione cognoscite, nisi intellexeritis
 Iudicos, nullum esse officium, nullum ius tam sanctū
 atq; integrū, quod non eius scelus, atq; perfidia vio-
 lerit, & imminuerit: virum optimum esse eum iudi-
 catore. * Impedimento est, quod minus de his rebus Syl-
 la doceatur: ceterorum legatorum consilia, & vol-
 untatem Chysogono enunciat: monet vt provideat,
 ne palam res agatur: ostendit, si sublata sit venditio
 bonorum, illum pecuniam grandem amissurum: sese
 capitis capiti periculum aditurum: illum ^{dolet} acriter hos,
 qui simul erant missi, falleret: illum idem mon-
 nere, vt caueret, hisce insidiosē spem falsam ostende-
 re: cum illo contra hos inire consilia: horum consilia
 illi enunciare: cum illo partem suam de partibus: hisce, a-
 liqua fretus hora, semper omnes aditus ad Syllam
 intercludere, postremo isto hortatore, auctore, inter-
 cessore ad Syllam legati: non adierunt, istius fide, ac
 potius perfidia decepti, id quod ex ipsis cognoscere po-
 teritis, si accusator voluerit testimonium eis denun-
 ciare pro re certa spem falsam domum retulerunt. *
 In priuatis rebus si qui rem mandatum non modō ma-
 liciosius gessisset sui questus, aut commodi causa, ve-
 rū etiam negligentius, eum maiores summum ad-
 misisse dedecus existimabant, itaq; mandati consti-
 tutum est iudicium, non minū turpe quā furti: cre-
 do propterea, quod quibus in rebus ipsi interesse non pos-
 sumus, in hu opere nostrae vicariae fides amicorum
 supponitur: quam qui laedit, oppugnat omnium com-
 mune praesidium, & quantum in ipso est, disturbat
 vita societatem, non enim possumus omnia per nos a-
 gere: alius in alia est re magis vtilis: iocirco amici-

sic comparatur, vt
 officij gubernatur.
 negligitur, aut ad
 cur minime officij.
 officij, & obstat
 suscipi omni: fuit,
 minime videtur graui
 ergo iocirco turpe hoc
 et istas videtur amicit
 dat quoniam fere nihil
 fidem putat perditiss
 & amicitiam de soluer
 efficit, nisi credidisset.
 mandatum vt ex ip
 tur nihil est: in re
 fortune rui commo
 nomina meritas in
 nes, qd. ad meo priu
 priuatis, rebus etia
 indidit, inf amiam re
 recte fuit illam negleg
 illum, qui mandatum
 blice gessit, atq; comm
 uatum alioquod comm
 tionem ipsius carpen
 rit: quia in tantum per
 dam abuter? * fuit
 mandauisset, vt cam
 videtur, inq; cam rem
 poterat, interponere
 fu, nonne, si ex co

in iure legatione
 Ho
 in Legatione

PRO SEX. ROSCIO AM.

via comparantur, ut commune commodum mutui
 officij gubernetur. *quid recipis mandatum, si aut II2
 negligiturus, aut ad tuum commodum conuersurus?
 cur mihi te offers, ac meum commodum officio simulato
 officij, & obstitas? recede de medio: per alium rãfigam.
 suscipio onus officij, quod te putas sustinere posse: quod
 minimè videtur graue ijs, qui minimè ipsi leues sunt.
 ergo iccirco turpi hac culpa est, quod duas res san-
 ctissimas violat, amicitiam, & fidem. nam neq; mã.
 dat quisquam ferè nisi amico: neq; credit, nisi es, què
 fidelem putat. perditissimi est igitur h. minus, simul
 & amicitiam dissoluere, & fallere eum, qui lasus nõ
 esset, nisi credidisset. *itane est in minimis rebus, qui II3
 mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemne-
 tur necesse est: in re tanta, cum is, cui fama mortui,
 fortunæ viui commendatæ sunt, atq; concredita, ig-
 nominia mortui: affecerit, is inter honestos homi-
 nes, atq; aded inter viuos numerabitur? in minimis
 priuatisq; rebus etiã negligentia in crimen mandati
 iudicijq; infamiam reuocatur: propterea quodd, si
 rectè fiat, illum negligere oporteat, qui mandauerit, nõ
 illum, qui mandatum receperit. in re tanta, qua pu-
 blicè gesta, atq; commissã sit, qui non negligentia pri-
 uatum aliquod commodum laeserit, sed perfidia, lega-
 tionis ipsius ceremoniam polluerit, maculãq; affeco-
 rit; quæ is tandem pœna afficietur? aut quo iudicio
 damnabitur? *si hanc ei rem priuatim Sex. Roscius II4
 mandauisset, ut cum Chrysegono transigeret atq; de-
 sideret, inq; eam rem fidem suam, si quid opus esse
 putaret, interponeret ille, qui sese facturum recepisset,
 nomne, si ex eo negocia tantulum in rem suam
608-

ORATIO

conuertisset, damnatis per arbitrum, & rem restitueret, & honestatem omnem amitteret? * nunc non hęc ei rē Sex. Roscius mandauit: sed id quod multo gratius est, ipse Sex. Roscius cum fama, vitā, bonisq; omnibus à decurionibus publicè Roscio mandatus est: & ex eo I. Roscius non paulum nescio quid in rem suam conuertit, sed hūc funditus euertit bonis: ipse tria prædica sibi depactus est, voluntatem decurionum ac municipum omnium tantidem, quanti fidem suam, fecit. * Videte iam porro cetera iudices, vi intelligatis fingi maleficium nullum posse, quo isto sese non contaminari. In rebus minoribus socium fallere turpissimum est, a queq; turpe, a q; illud, de quo ante dixi: neque iniuria, propterea quod auxilium sibi se purat adiunxisse, qui cum altero rem communicauit, ad cuius igitur fidem confugiet, cum per eum fidem latur, cui se commiserit? at qui ea sunt animaduertenda peccata maxime, quæ difficillimè præcauentur, recti esse ad alienos possumus: intum, multa aperiore videant necesse est: socium vero cauere qui possumus, quem etiam si metumus, ius officij ladmimus? rectè igitur maiores eum, qui socium fefellit, in virorum bonorum numero non putari haberi oportere. * at vero T. Roscius non vnum rei pecuniarie sociū fefellit, (quod carnesti gratus est, tamen aliquo modo posse ferri videtur) verum nouem homines honestissimos, eiusdem numeris, legationis, officij, mandatorumque socios, induxit, decepit, deflituit, aduersarijs tradidit, omni fraude & perfidia fefellit: quis de eius sceleribus suspicatus, nihil potuerunt: socium officij metuere nō debuerunt: eius malitiam non viderunt: orationi vana credi-

tradiderunt. ita nunc illi
 per istum infidiam perit
 iste, iste, qui vnicuique
 primò sociorum consilia
 inde societatem cum ipso
 am nos, ac reuocatur
 sceleris, ornatus. In
 tantisq; flagitijs hoc
 dicium est, reperitur. *
 ubi multa enare, multa
 multa perfidie scilicet
 terentur illa teri flagitijs,
 dem minime latet, quid
 est, vt nō ex illis maleficijs,
 intelligatur, verum ex hoc
 tē dubitatur, conuocatur
 dices? non aut illa leni
 cessisse videtur? aut hoc
 de arte immedere? par est
 tae, qdē impudentia, gen
 nam fidem magis cogit
 pali aquitatem. * Dum
 stulatus esse ab illis
 per T. Roscius iustitiam
 bant, indigni eam
 mouebat, pro qua possumus
 qua videbatur? postulat
 qui integerrimi nos
 minui: quista traxerunt
 tor, vt quicquid dicerent
 parati, postulabant aut

PRO SEX. ROSCIO AM.

crediderunt. ita nunc illi homines honestissimi pro-
 pter istius insidias parū putantur cauti prouidiq; fu-
 isse. iste, qui initio proditor fuit, deinde perfuga: qui
 primò sociorum consilia aduersarijs enunciauit, de-
 inde societatem cum ipsis aduersarijs coijt; terret eti-
 am nos, ac minatur tribus prædijs, hoc est, præmijs
 scelerū, ornatus. In eiusmodi vita iudices, in his toc
 tantisq; flagitijs hoc quoque malefiscum, de quo iu-
 diciū est, reperietis. * etenim querere ita debetis; ⁱⁱ⁸
 ubi multa auarè, multa audaciter, multa improbè, ^{dixit de Capito}
 multa perfidosè facta videtis, ibi scelus quoque la- ^{iam de Croy:}
 tere inter illa tot flagitia, patet. tamesi hoc qui- ^{caeli}
 dem minimè latet, quòd ita promptum, & propositū
 est, vt nò ex illis maleficijs, que in illo constat esse, hoc
 intelligatur, verū ex hoc, etiamsi quòd illorum for-
 tè dubitatur, conuincatur. Quis tandem, quæso, iu-
 dices? num aut ille lanista omnino iam à gladijs re-
 cessisse videtur? aut hic discipulus magistro tantulū
 de arte concedere? par est auaritia, similis improbi-
 tas, eadē impudentia, geminā audacia. etenim quo-
 niam fidem magistri cognositis, cognoscite nunc disci-
 puli aequitatem. * Dixi iam antea, se penumero po-
 stulatos esse ab istis duos seruos in quaestione: tu sem- ⁱⁱ⁹
 per T. Roscius recusasti. quæro abste, y ne, qui postula- ^{caeli}
 bant, indigni erant, qui impetrarent? an iste non cō-
 mouebat, pro quo postulabam? an res ipsa tibi ini-
 qua videbatur? postulabam homines nobilissimos, at-
 que integerrimi nostra ciuitatis, quos iam antea no-
 minasti: qui ita vixerunt, talesq; a populo R. putan-
 tur, vt quicquid dicerent, nemo esset qui non equum
 putaret. postulabam autem pro homine miserimo,

F

atque

ORATIO

atque infelicissimo, qui vel ipse sese in cruciatum da-
 ri cuperet, dum de patris morte quaeretur, res porro
 abs te eiusmodi postulabatur, ut nihil interesset, vtrū
 120 eam rē recusares, an de maleficio confiterere. * Qua
 cum ita sint, quero abs te; quam ob causam recusa-
 rūs? cūm occiditur Sex. Roscius, ibidem fuerunt. ser-
 uos ipsos, quod ad me attinet, neq; arguo, neq; purgo:
 quod à vobis hos pugnari video, ne in quaestionem den-
 tur, suspiciosum est: quod à vobis apud vos ipsos in ho-
 more tanto sunt, profectō necesse est, sciant aliquid,
 quod si dixerint, perniciosum vobis futurū sit. in do-
 minos quari de seruis, iniquum est. annē queritur?
 Sex. enim Roscius reus est: neq; enim, cū de hoc qua-
 ritur, vos esse dominos dicitis, cū Chryfogono sunt. ita
 credo: literis eorum, & vrbantate Chryfogonus du-
 citur, ut inter suos omnium deliciarum atq; omnium
 artium puerulos, ex tot elegantissimis familiis lectos,
 velit hos versari, homines penē operarios, ex Amerina
 121 disciplina patris familia rusticani. * non est ita profe-
 ctō Iudices: non est verisimile, ut Chryfognus horum
 literas adamaret, aut humanitatem: nō ut rei fami-
 liaris negotio diligentiam cognorit eorum, & fidem.
 NB: est quiddam, quod occultatur: quod quod studie suū ab
 122 ipsis opprimitur, & absconditur, eō magis eminet &
 apparet. * quid igitur? Chryfognus sui malefici oc-
 cultandi causa, quaestione de his haberi non vult: mi-
 nime Iudices. non in omnes arbitror omnia conueni-
 re. ego in Chryfogono, quod ad me attinet, nihil eius-
 modi suspicor: neq; hoc mihi nunc primū in mentē
 venit dicere: meministi me ita distri: buisse initio cau-
 sam; in crimen, cuius tota argumentatio permissa

Erutio

Erutio est: & in aduersari
 positū sunt. quod quid m
 prium id Roscius
 tentiam; Chryfognus d
 pofferi nullo modo possi
 data est: non modo impo
 oportet. * ego se existim
 constat, cum tales facti s
 inuenire: quare vult, tam
 audet, tam res pō de m
 initio iudice, nullo modo
 quam casu populariter. as
 & multo: res affortū pol
 ti cum argenti dā dō
 tu: ac me seruis facio, nō
 possim. que prateriti v
 Iudices atq; qua possit
 bus: si meo dāre pluri
 vestra negotio conuulsi
 ad illud nomen acrium Ch
 tota societas statuer: de
 dicam, nequa quo modo t
 nim taceo, vel maximem
 dico, vereor ne non ite
 net, sed alij quoque pla
 itatis se habet, ut mō
 rum dicendam nihil ma
 causa nona profectō &
 Rosciū emptor est Chryf
 mu, cuius hominum bona
 qua modo venire poterit

PRŌ SEX. ROSCŌ AM.

Eruiō est: & in audaciam, cuius partes Roscōis im-
 posita sunt. quidquid malis: si sceleris, cadu erit. pro-
 prium id Roscōrum esse debet: nimiam gratiā po-
 tentiamq; Chryfogoni dicimus & nobis obistere, &
 proferri nullo modo posse, & à vobis, quoniam potestas
 data est, non modò infirmari, verum etiam vindicari
 oportere. * ego sic existimo; qui queri velit ex ijs, quos 123
 constat, cum cades facta sit, affuisse, eum cupere verū
 inuenire: qui recuset, eum profectò tamen si verbo non
 audet, tamen re ipsa de maleficio suo consistere. Dixi
 in initio Iudices, nolle me plura de ijsorum scelere dicere,
 quàm causa postulet, ac necessitas ipsa cogeret. nā
 & multa res afferri possunt, & de vnaquaq; earū mul-
 tis cum argumentis dici potest. verum ego, quod inui-
 tus ac necessariò facio, neq; diu, neq; deligenter facere
 possum. quae praeteriri nullo modo poterant, ea leuiter
 Iudices attingi. quae posita sunt in suspicionibus, de qui-
 bus, si coepero dicere, pluribus verbis sit differendum, ea
 vestris ingenis coniecturae committo. * Venio nunc
 ad illud nomen aureum Chryfogoni: sub quo nomine
 tota societas statuitur: de quo Iudices neq; quo modo
 dicam, neque quo modo taceam, reperire possum. si en-
 nim taceo, vel maximam partem relinquo: sin autem
 dico, vereor ne non ille solus, id quod ad me nihil atti-
 net, sed alij quoque plures laesos se esse putent, tamen si
 ita res se habet, vt mihi in communem causam secto-
 rum dicendum nihil magnopere videatur: hac enim
 causa nona profectò & singularis est. * Bonorū Sex. 125
 Roscōi emptor est Chryfogonus. Primum hoc videam-
 us, eius bonina bona qua ratione venierunt, aut
 quo modo venire potuerunt. atq; hoc non ita quorāns

Chry
 124
 Iudic de
 Suetio et
 Captione

ORATIO

Iudices, ut id dicam, esse indignum hominis innocen-
 tis bona venisse: si enim hoc audientur, ac liberè di-
 centur, non fuit tantus homo Sex. Roscius in ciuitate,
 ut de eo potissimum conqueramur. verum ego hoc
 quaro; qui potuerunt ista ipsa lege, qua de proscrip-
 tione est: siue Valeria scilicet siue Cornelia, (non enim no-
 ui, nec scio) verum ista ipsa lege bona Sex. Roscij ve-
 126 nire qui potuerunt? * scriptum enim ita dicunt esse,
 ut eorum bona veniant, qui proscripti sunt: quo in nu-
 mero Sex. Roscius non est: aut eorum qui in aduer-
 siorum praefidijs occisi sunt. dum praefidia vlla fue-
 runt, in Sylla praefidijs fuit. posteaquam ab armis re-
 cesserunt, in summo ocio, rediens à cena, Roma occi-
 sus est. si lege: bona quoque lege venisse fateor. sin au-
 tem constat, contra omnes non modo veteres leges, ve-
 127 rù etiam nouas occisum esse: bona quo iure, aut quo
 modo, aut qua lege veniunt, quaro. * in què hoc di-
 cam? quævis Eruti? non in eum, quem vis & putas:
 nam Syllam & oratio mea ab initio, & ipsius eximia
 virtus omni tempore purgauit. ego hac omnia Chry-
 sogonum fecisse dico, ut ementiretur, ut malum ciuem
 Roscium fuisse fingeret, ut eum apud aduersarios oc-
 cisum esse diceret, ut his de rebus à legatis Amerinorum
 doceri L. Syllam passus non sit. denique etiam illud
 128 suspicor, omnino hac bona non venisse. id quod postea
 si per vos Iudices licitum erit, aperietur. * opinor enim
 esse in lege, quam ad diem proscriptiones, venditiones,
 quæ fiant, nimirum ad Kal. Iul. aliquot post menses
 & homo occisus est. & bona venisse dicuntur. profe-
 cto aut hac bona in tabulas publicas nulla redierunt,
 nosq; ab isto nebulone facetiùs deludimur, quàm pu-

tamus:

PRO SEX. ROSCIJ

tamus: aut, si desideratis,
 liquatione sunt: non
 potuisse constare. Intellexit
 hoc foritari. & prosequitur
 Sex. Roscij mediocriter delecta-
 nim labor at de potestate non
 modi dicit: facile cogitavit
 hac indigna suspitione, &
 * Verum quævis à rebus iudici-
 stant, ita aditatis, ut pa-
 poteris, perim pro Sex. Ros-
 indigna & intolerabili viti-
 nisi proscribitur, arduum p-
 animi mei sensu ac dolore
 vna casum, casum, vna
 dici vult, & qua conditio
 tremæ oratione nostri aucto-
 geno ma fient, peritio S-
 quare cum optima bona ve-
 minis eius, qui neque ardu-
 que proscribitur fuerat, bon-
 los lex scripta sit: denique
 diem venisset, que dicitur
 cur tantulo venisset, cui
 solent liberti nosque, non
 suam voluerit conferre, non
 qui nesciat, propter magni-
 tudinem committens, &
 commisit. * placet optime
 dentia precerari? non pla-
 cet enim si Iupiter Opti-

PRO SEX. ROSCIO AM.

tamus: aut, si redierunt, tabula publica corrupta a-
liqua ratione sunt: nam lege quidem bona venire nō
potuisse constat. Intellego, me ante tempus, Iudices,
hac scrutari, & prope modum errare, qui, cum capiti
Sex. Roscij mederi debeam, reditiam curam: non enim
laborat de pecunia, non vllius rationem sui com-
modi ducit: facile egestatē suam se laturum putat. si
hac indigna suspitione, & fido crimine liberatus sit.
* Verum quāso à vobis iudices, vt hac pauca, que re- 129
stant, ita audiat, vt partim me dicere pro me ipso
putetis, partim pro Sex. Roscio: qua enim mihi ipsi
indigna & intolerabilia videntur, quæque ad omnes,
nisi prouidemus, arbitror pertinere, ea pro me ipso, ex
anmi mei sensu ac dolore pronuncio: quæ ad huius
vra casum, causamq; pertineant, & quid hic pro se
dici vellet, & qua conditione contentus sit, iam in ex-
trema oratione nostra iudicetis. * Ego hac à Chryso- 130
gono mea sponte, remoto Sex. Roscio, quæro: primū,
quare ciuis optimi bona venierint: deinde, quare ho-
minis eius, qui neque apud aduersarios occusus est, ne-
que proscriptus fuerat, bona venierint, cum in eos so-
los lex scripta sit: deinde, quare aliquanto post eam
diem venierint, qua deis in lege præfinita est: dinde,
cur tantulo venierint, qua omnia si, quemadmodum
solent liberti nequam & improbi facere, in patronū
suum voluerit conferre, nihil egerit: nemo est enim,
qui nesciat, propter magnitudinem rerū multa mul-
tos partim conuiiente, partim imprudente L. Sylla
commisisse. * placet igitur in his rebus aliquid impru- 131
dentia præteriri? non placet, Iudices, sed necesse est.
etenim si Iupiter Opt. Max. cuius nutu & arbitrio
caelum,

ORATIO

NO

Caelum, terra, mariaq; reguntur, saepe ventis vehemē-
 tioribus, aut immoderatis tempestatibus, aut nimio
 calore, aut intolerabili frigore, hominibus nocuit, vr-
 bes delcuit, fruges perdidit: quorum nihil perniciosi
 causa diuino consilio, sed vt ipsa, & magnitudine rer-
 um factum putamus: at contra, commoda quibus
 vtimur, lucemq; qua fruimur, spiritumq; quem ducim-
 us, ab eo nobis dari, atq; impertiri videntur, quid mi-
 ramur, L. Syllam, cum solus temp. regeret, orbemq;
 terrarum gubernaret, imperijq; maiestatem, quam
 armis receperat, legibus confirmaret, aliqua animad-
 uertere non potuisse? nisi hoc mirum est, quod vix di-
 uina ass. qui non possit. si id mens humana adepta non
 sit. * verum vt hac missa faciam, qua iam facta sunt;
 132 ex ijs, qua nunc maximē sunt, nonne quiuis potest in-
 telligere, omnium architectum, & machinatorem v-
 num esse Chryfogonum, qui Sex. Roscij nomen feren-
 dum curauit, hoc iudicium confluat, cuius honoris
 causa accusare se dicit Ennius?

desunt non pauca.

133 * aptam, & ratione dispositam se habere existimant,
 qui in Salentinis, aut in Brutijs habent, vnde vix ter
 in anno audire nuntium possunt alter tibi descendit
 de Palatio & adibus suis, habet animi relaxandi cau-
 sa rus amoenum, & suburbanū, plura praeterca praed-
 dia, neq; tamen vllum nisi praclarum & propinquū:
 domus referta vasīs Corinthis & Deliacis, in quibus
 est authepsa illa, quam tanto precio nuper mercatus
 est, vt, qui praetercuntes pretium enumerari audie-
 bant,

PRO SEX.

bant, tandem venire ac-
 calati arguerit: quid fr-
 tabularum? quid fr-
 illius potatū esse? tamē
 splendidiq; famulo in
 vna in domo potat. * Et
 quam varijs cum artifijs
 nitre haec artes vultu
 animi & acriam casti-
 tidiano cantu vocem & n-
 cturūq; conuincit tota v-
 ta iudex quis sumptus q-
 fieri patatū? qua verū c-
 eiam modo desuo: si domo
 officina nequitia, & duc-
 * ipse verū quem ad m-
 pillo passim per forū v-
 gatorum, videt, iudice
 minime pra se nemini: pau-
 potentem patet. qua ver-
 velim commemorare, ver-
 tior existimat me casti-
 laisse ledere: tamen me
 parte mihi non placet,
 ne qui alienū mi an-
 tati existimet. * Iam
 tensi infirmūq; partū
 volui fieri nō potuit, v-
 fuisse, vt q; vincerent,
 qui nō v. deret huius
 dūe contendere? quo in

PRO SEX. ROSCIO AM.

bant, fundum venire arbitrarentur. quid praterea
 celati argenti? quid stragula vestis? quid picturarum
 tabularum? quid signorum? quid marmoris apud
 illum putatis esse? tantum scilicet, quantum è multis
 splendiduq; familiis in turba & rapinis coaceruari
 vna in domo potuit. * Familiam verò quam, & 134
 quam varijs cum artificijs habeat. quid ego dicam?
 mitto hasce artes vulgares, coquos, piftores, lecticarios,
 animi & aurium causa tot homines habet, vt quo-
 tidiano cantu vocum & nervorum, & tibiaram, no-
 cturnuq; conuiujs tota vicinis as perfonet. in hac vi-
 ta Iudices quos sumptus quotidianos, quas effufiones
 fieri putatis? que verò conuiuia? honesta credo, in
 eiu(modi domo: si domus hac habenda est porius, quàm
 officina nequitiae, & diuersorium flagitioru omnium.
 * Ipse verò quemadmodum composito & delibuto ca- 135
 pillo passim per foru volitet, cum magna caterua to-
 gatorum, videtur, Iudices, vt omnes despiciat: vt ho-
 minem pra se neminè putet: vt se solum beatum, soltu
 potentem putet. que verè efficiat, & qua conetur, si
 velim commemorare, vereor, Iudices, ne quis imperi-
 tior existimet me causa nobilitatis victoriamq; vo-
 luisse ladere: tamen si meo iure possum, si quid in hac
 parte mihi non placeat, vituperare: non enim vereor,
 ne quis alienu me animum habuisse à causa nobili-
 tatis existimet. * sciunt ij, qui me norant, me pro illa 136
 tenui infirmaq; parte, posteaquam id, quod maximè
 volui fieri nò potuit, vt cõponeretur: id maximè de-
 fendisse, vt ij vincerent, qui vicerunt. quis enim erat,
 qui nò v. deret humilitatè cum dignitate de amplexu-
 dine contendere? quo in certamine perditu ciuis erat;

ORATIO

non se ad eos adiungere, quibus incolumibus, & domi dignitas, & foris auctoritas, retineretur. qua perfecta esse, & suum cuiq; honorem, & gradum redditum, gaudeo Iudices, vehementerque laetor, eaque omnia deorum voluntate, studio populi R. consilio, & imperio, & felicitate L. Sylla gesta esse intelligo* quo
 137 animaduersum est in eos, qui contra omni ratione pugnarent: non debere reprehendere. quod viris fortibus, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit, honos habitus est: laudo, quod ut fierent, iccirco pugnatum: esse a bitror: meq; in eo studio partium fuisse confiteor. sin autem id actum est, & iccirco arma sumpta sunt, ut homines postremi pecuniis alienis locupletarentur, & in fortunas vniuscuiusq; impetum facerent: & id non modò re prohibere non licet, sed ne verbis quidè vituperare; tum vero in isto bello non recreatus, neque restitutus, sed subactus oppressusq; po-
 138 pulus Ro. est. * verum longè aliter est: nihil horum est Iudices: non modò non ledetur causa nobilitatis, si isti hominibus resistetis, verum etiam ornabitur. etenim qui haec vituperare volunt, Chrysogonum tantum posse queruntur; qui laudare volunt, concessum ei nò esse commemorant. Ac iam nihil est, quod quisquam aut tam stultus, aut tam improbus sit, qui dicat; vellem quidem liceret, hoc dixissem: dicas, licet. hoc fecissem: facias, licet, nemo prohibet. hoc decreuissem: decerne, modo rectè, omnes approbabitur. hoc iudicassem: laudabunt omnes, si rectè & ordine iudicaru.
 139 * dum necesse erat, resq; ipsa cogebat, vnus omnia poterat: qui posteaquam Magi stratus creauit, legesq; constituit, sua cuiq; procuratio auctoritasque est

est restituta: quã si restituta
 in perpetuum poterant
 pueri, & mulieres,
 cum aut approbatur
 ne omnia quibus
 stri si notatis, ubi
 miseror deservit
 ornamenta, sua con
 disant aliquando dice
 se, si quis verè ac libere
 sam cum Chrysogono
 lesus sit, de se aliquid
 ne turpe miserum qu
 rem pati non poterunt
 tionem ferre posse, qu
 alius rebus amica ver
 munitur, qui iter a
 randum, ad iudicia
 civitate forentur, san
 sese potat aliquid poss
 tens esse vult? h rem
 me hercales hoc indign
 fit: verum quid an
 les vnus aliquid ad pe
 querat: accipere et
 ro temp. recuperant
 uilig, nobilitatem, hon
 xate possent? * si id
 hoc in aliter: satis
 tamen si interius, iud
 vltim ornamentis, ac

est restituta: quā si retinere volunt ij, qui receperunt,
 in perpetuum poterunt obtinere. sin has cades. & rap-
 pinae, & hostantios, tamq. profusos sumptus auifaci-
 cient. aut approbabit: nilo in eos grauius quicquā
 ne omniū quidem causa dicere: vnum hoc dico; no-
 stri isti nobiles, nisi vigilantes, & boni, & fortes, &
 misericordes erunt. ijs hominibus, in quibus hac erant
 ornamenta, sua concedant necesse est. * quapropter I40
 desinant aliquando dicere, male aliquem locutum es-
 se, si qui verè ac liberè locutus sit: desinat suam caus-
 sam cum Chryfogono communicare: desinant, si ille
 lesus sit, de se aliquid detractum arbitri: videant
 ne turpe miserum quē sit, eos qui equestrē splendo-
 rem pati non potuerunt, seruis nequissimi domina-
 tionem ferre posse, qua quidem dominatio Iudices in
 alijs rebus antea versabatur: nunc verò quam viam
 munitet, quò iter affectet, videtis: ad fidem, ad iustu-
 randum, ad iudicia vestra, ad id quòd solum propè in
 civitate sincerum, sanctumq. restat. * hic ne etiam I41
 sese putat aliquid posse Chryfogonus? hic etiam po-
 tens esse vult? ô rem miseram atque acerbam! neque
 me hercules hoc indignè fero, quòd verear, ne quid pos-
 sit: verùm quòd ausus est, quòd speravit sese apud ta-
 les viros aliquid ad perniciem posse innocentis: id ipsū
 queror: iccircone expectata nobis sit, armis atq. fer-
 ro temp. recuperavit, vt ad libidinē suam liberti ser-
 uulig. nobiliem, bona, fortunas vestras, nostrasq. ve-
 xare possent? * si id actum est, fateor me errasse, qui I42
 hoc maluerim: fateor insanisse, qui cū illis senserim:
 tamen si inermis, Iudices sensi. sin autem victoria no-
 bilium ornamento, atque emolumento reip. populoq.

ORATIO

R debet esse, tum verò optimo, & nobilissimo cuique meam orationem gravissimam esse oportet. quòd si quis est, qui & se, & causam ladi putet, cum Chryso- gonus vituperetur, is causam ignorat, se ipsum propè non novit: causa enim splendidior fiet, si requisitissimo cuique resistetur: ille improbissimus Chrysoconi fau- tor, qui sibi cum illo rationem communicatam pu- tat, laditur, cum ab hoc splendore causa separatur.

Epilo.

143 verum hac omni oratio, ut iam ante dixi, mea est: qua me uti resp. & dolor meus, & istorum iniuria coegit. sed Roscius horum nihil indignum putat, ne- minem accusat: nihil de suo patrimonio queritur: putat homo imperitus morum, agricola, & rusticus ista omnia, qua vos per Syllam gesta esse dicitis, more, lege, iure gentium facta: culpa liberatus, & crimine

144 nefario solutus, cupit à vobis discedere: * si hac indigna suspicione careat, animo equo se carere suis omni- bus commodis dicit: rogat, oratq; te Chrysogone, si ni- hil de patris fortunis amplissimis in suam rem con- uertit, si nulla in re te fraudauit, si tibi optima fide sua omnia cõ- essit, adnumeravit, appendit, si vestitum, quo ipse tectus erat, annulumq; de digito, si os suum tibi tradidit, si ex omnibus rebus se ipsum nudum, neque praterea quicquam, excepit, ut sibi per te liceat inno-

145 centi amicorũ opibus vitam in egestate degere. * pre- dia mea tu possides: ego aliena misericordia viuo. cõ- cedo: & quòd animus equus est, & quia necesse est, mea domus tibi pater: mihi clausa est, fero, familia mea maxima vitæ: ego seruum habeo nullum, patior, & ferendum puto. quid vis amplius? quid insequeris? quid oppugnas? qua in re tuam voluntatem ladi à me putas?

PRO SEX.

Putat tibi totum commo-
lorum carere: tu lo-
ri amplius? si inter-
cum eo, cum ante gra-
grouis? si metum: ali-
des optem ab se? tam-
non posse? si, quia lo-
ita sunt, iure lo-
ne ostendo ad te verer-
te non debet, ne que-
patri reddantur?
sequor, si maiorem spe-
tio potui, quam in vi-
tibi causa nulla est:
te affici velis: si tibi
me sibi quidquam
referantur: per deum
delicta est? me tam
quã prolo fuit tam
vi, cum intergrã præ-
crucua spolia deo ab-
bere, nihil audire, ni-
tuam cogitasse: & te
metuere potes, nisi
iam reliqua videris
dignum putas, quòd
quem tu è patrimonio
pulsisti: quasi verò ne-
cilia Balaris filia,
nima: que cum patre
quãdã vitam frater-

PRO SEX. ROSCIO AM.

Putas? ubi tuis commodis officio: quid tibi obsto? si spo-
 liorum causa vis hominem occidere: spoliasti, quid qua-
 ris amplius? si inimicitiarum: que sunt tibi inimicitia
 cum eo, cuius antea prædator fuisti, quam ipsum co-
 gnouisti? si metus: ab eodem aliquid metuis, quem vi-
 des ipsum ab sese tam atrocem iniuriam propulsare
 non posse? sin, quod bona, que Roscij fuerant, tua sa-
 cta sunt, securus hanc illius filium studeas perdere: non-
 ne ostendis id te vereri, quod præter ceteros tu metue-
 re non debeat, ne quando liberis proscriptorum bona
 patria reddantur? * facio iniuriam L. Sylla, Chry- 146
 sogone, si maiorem spem emptionis tue in huius exi-
 tio ponis, quam in ijs rebus, quas L. Sylla gessit, quod si
 tibi causa nulla est, cur hunc miserum tanta calamita-
 te affici velis: si tibi omnia sua præter animam tradidit,
 nec sibi quidquam paternum, ne monumenti quidem causa,
 reseruauit: per deos immortales, que ista tanta cru-
 delitas est? que tam fera immanisq; natura? quis vn-
 quam prado fuit tam nefarius, quis pirata tam barbarus,
 vt, cum integram prædam sine sanguine habere posset,
 cruenta spolia detrahere mallet? * scis hunc nihil ha- 147
 bere, nihil audere, nihil posse, nihil vnquam contra rem
 tuam cogitasse: & tamen oppugnas eum, quem neq;
 metuere potes, neq; odisse debes, nec quicquam habere
 iam reliqui vides, quod ei detrahere possis: nisi hoc in-
 dignum putas, quod vestitum sedere in iudicio vides,
 quem tu è patrimonio tanquam naufragio nudum ex-
 pulisti, quasi verò nescias hunc & alii, & vestiri à Ce-
 cilia Balcarici filia, Nepotis sorore, spectatissima fe-
 minina: que cum patrem clarissimum, amplissimos patruos,
 & nativum fratrem haberet, tamen, cum mulier,
 virtu-

MS laus
 virtut-

ORATIO

Virtute perfecit, ut quanto honore ipsa ex illorum di-
 gnitate afficeretur, nō minor a illis ornamenta ex sua
 148 laude redderet. * An, quod diligenter defenditur, id
 tibi indignum facinus videtur? mihi crede, si pro pa-
 tris eius hospitijs, & gratia velles: omnes huius hospi-
 tes adesse, & auderent liberè defendere, satis copiosè
 defenderetur: sin autē pro magnitudine iniuria, proq;
 eo, quod summa reip. in huius periculo tentatur, hac
 omnes vendicarent: consistere mehercule vobis isto in
 loco non liceret. nunc nō a defenditur, non sanè vt mo-
 lestè ferre aduersarij debeant, neque vt se potentia su-
 149 perari putent. * qua domi gerenda sunt, ea per Caci-
 liam transiguntur: fori iudicijq; rationem Messala,
 vt videris, Iudices, suscepit, qui si iam satis atq;
 roboris haberet, ipse pro Sex. Roscio diceret: quoniam
 ad dicendum impedimento est aetas. & pudor, qui or-
 nat etatem, causam mihi tradidit, quē sua causa cu-
 pere ac debere intelligebat: ipse assiduitate, consilio,
 auctoritate, diligentia perfecit, vt Sex. Roscij vita e-
 repta de manibus sectorum, sententijs Iudicū permit-
 teretur, nimirum Iudices pro hac nobilitate pars ma-
 xima ciuitatis in armis fuit, hac acta res est, vt nobi-
 les restituerentur in ciuitatem, qui hoc facerent, quod
 facere Messalā videris, qui caput innocentis defende-
 rent, qui iniuria resisterent, qui quantum possent, in
 salute alterius, quā in exitio mallent ostendere. quod
 si omnes, qui eodem loco nati sunt facerent. & resp. ex
 150 illis, & ipsi ex inuidia minus laborarent. * verum si à
 Chryfogono Iudices non impetramus, vt pecunia no-
 stra contentus sit, vitam ne petat: si ille adduci non
 potest: vt cū ademerit nobis omnia, qua nostra erant
 pro-

PROSEX.

Propria ne lacem quop
 Tere cupiat: non f
 unia expleti, nisi et
 perfugium, iudice, ma
 eadem qua respublic
 serior dia, qua si man
 mu: sin ea creditur,
 ta est, resp. quop
 non potest, diuina, ac
 dices, inter se m. faciu
 rant: immunitate res
 seruari eho, ad camo
 retis, quā sectoras, ac
 solet hoc boni temp
 nitentur, vt in loco
 trantur, nullas eho
 gerit, de impropi
 bitantur illi boorum
 sedem, qui excipiat
 gerit, de probo haant,
 filium publicano v
 rum existimetur: &
 ia, nihil aliud agi
 ratione t. etiam
 iurando at quem
 est, ad quem malis
 altera parte secto
 accusatorem hoc ten
 tum sui filium, in q
 si si quidem pot
 vitia vobisare Roscio

ORATIO

353 runt? * quod si id vos suscipitis, & eadem in re operam vestram proferemini: si circiter sedetis, ut ad vos adducantur eorum liberi. quorum bona venierunt, caute per deos immortales iudices, ne nova, & multo crudelior per vos proscripio instaurata esse videatur. illam priorem, que facta est in eos, qui arma capere potuerunt, tamen senatus suscipere noluit, ne quid acrius, quam am more maiorum comparatum est, publico consilio factum videretur. hanc vero, que ad eorum liberos, atq; infantium puerorum incumabula pertinet, nisi hoc iudicio à vobis rejicitis, & aspernamini, videte per deos immortales, quem in locum

154 Rempublicam perueniuram putetis. * homines sapientes, & ista auctoritate, & potestate prae ditos, quae vos estis, ex quibus rebus maxime resp. laborat, ijs maxime mederi conuenit. Vestrum nemo est, qui intelligat populum Romanum, qui quondam in hostes leuissimus existimabatur, hoc tempore domestica crudelitate laborare. hanc tollite ex ciuitate iudices: hanc pati nolite diutius in hac rep. versari: que non modo id habet in se mali, quod tot ciues atrocissime sustulit: verum etiam quod hominibus lenissimis ademit misericordiam consuetudine incommodorum: nam cum omnibus horum aliquid atrociter fieri videmus, aut audimus, etiam qui natura mirissimi sumus, assiduitate molestiarum, sensum omnem humanitatis ex animis amittimus.

Desit forte esse qui ippi sm.

PRO

PRO Q.

CO

ORAT

Principium desit: etiam
nulla parte confiri

maliam natura, crederet
singularem hie prae ditos, in
stibus via conatur. Selem
hominum benefici potuerunt
ne talem verum contrarium
sum in codicem referret
rea hac oratione utatur,
per fidem, & hie dignitate
sum perferretur nomen
tabula profert sua que
bulu hoc nomen. et de
vius crederet? sicut
pensum tulisse? non
sum ferri ulisse? ne
scribere, quod non
ferre, quod debet: aqu
cius, qui verum non re
scripsit. Sed ego copia
di, quo progrediar. sicut
exerji profert: sua, in
pta. quo minus secundum